

Tekijä Arja Orbinski		
Työn nimi Etsijän universumi		
Laitos Median laitos		
Koulutusohjelma Valokuvataiteen osasto, maisteriohjelma		
Vuosi 2018	Sivumäärä 120	Kieli suomi

Maisterin opinnäytetyö *Etsijän universumi* koostuu kirjallisesta ja taiteellisesta osasta. Taiteelliseen osioon kuuluu neljä taiteilijakirjaa ja kolme esinekoostetta. Taiteellisen osan dokumentaatio löytyy erillisenä kuvaliitteenä kirjallisen työn lopusta.

Työn lähtökohtana toimii kiinnostus keräilemistä kohtaan. Työssä selvitetään keräilyn hyödyntämistä taiteen tekemisen metodina. Aihetta lähestytään haastattelemalla sähköpostitse seitsemää suomalaista nykyaikataiteilijaa. Alan/aihealueen kansainvälisiin taiteilijoihin perehdytään taidekirjallisuuden kautta.

Opinnäytteessä pohditaan keräilyä monista eri lähtökohdista. Siihen tutustutaan taiteilijoiden lisäksi kaunokirjallisuuden ja ammattijärjestelijän näkökulmista. Esille nousee kysymyksiä tavaroiden liiallisen säästämisen ja pois heittämisen ongelmista. Työssä pohditaan myös luonnonmateriaaleista tehtyjen taideteosten säilymiseen ja tuhoutumiseen liittyviä asioita. Kirjallisen osion lopussa mietitään vielä muistojen ja muistelun merkityksiä.

Taiteellinen osio selvittää erilaisia teosmuotoja, joihin kerätty materiaali taipuu. Taiteilijakirjat sisältävät kuivattuja kasveja, pieniä esineitä, maasta poimittuja objekteja, joiden lisäksi käytetään piirustuksia, kollaaseja, kirjoitettuja muistoja ja valokuvia. Esinekoosteissa hyödynnetään valmiita materiaaleja, kuten laatikoita ja kirjankansia.

Avainsanat Löydetty esine, taiteilijakirja, esinekooste, keräily, kerääminen, kuljeskelu

---

Author Arja Orbinski

Title of thesis Universe of a Searcher

Department Media

Degree programme Master's Programme in Photography

Year 2018

Number of pages 120   **Language** Finnish

The master thesis *Universe of a Searcher* consists of written and artistic sections. Four artist's books and three assemblages form the artistic section. The visual documentation of these artefacts can be found in a separate attachment following the written section.

The basis for this thesis is an interest towards gathering. In this thesis I examine how gathering can be utilised as a method for artistic work. The subject is been approached by interviewing seven finnish contemporary artist via e-mail. By investigating visual art books I provide an insight on international artists in the field.

In this thesis, gathering is being considered from various points of view. In addition to the introduction of artists, the subject is being introduced from aspects that literature provides and views of a professional organiser. From this, emerges questions regarding problems of excess saving of items, as well disposing those. Preservation and decaying of artworks made from natural materials is also studied within this thesis. At the end of the written section the meaning of memories and reminiscing is being considered.

The artistic section examines different forms of art that gathered materials could be applied to. Artist's books include dried plants, small objects and objects found from ground, as well drawings, collages, written memories and photographs. Ready-made materials, like boxes and book covers, are being used with assemblages.

Keywords a found object, artist's book, assemblage, gathering, collecting, wandering

---

Etsijän universumi

ARJA ORBINSKI

Taiteen maisterin opinnäyte
Aalto-yliopisto, Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Median laitos, Valokuvataide, kevät 2018

Sisällysluettelo

Johdanto 5

- I *Keräilystä* 9
  - Määrittelyä* 14
  - Talteen ottamista* 17
  - Aarteet* 20
  - Keräilyn varjopuolet* 21

- II *Löytöretkiä* 27
  - Hommage à Eeva* 34
  - Akaatti-apaja* 36

- III *Taiteilijakirjoista* 39
  - Maatuvaa taidetta* 42
  - Pudonneiden kasvio* 48

- IV *Kuljeskelua* 51
  - Kävely nro 1 – Runoja* 55
  - Kävely nro 2 – Objekteja sieltä täältä* 57

- V *Olemassa olevan hyödyntäminen* 63
  - Mielikuvitusmuseo* 65
  - Anni-täti* 71
  - A. Peippo* 79

- VI *Lopuksi* 83

Lähteet

Johdanto

Olen kiinnostunut etsimisestä, löytämisestä ja keräilemisestä. Löydän materiaaleja kaikkialta missä kuljen. Materiaaleilla on erilaisia tarkoituksia, toiset saavat minut ajattelemaan menneisyyttä ja toiset suunnittelemaan tulevaa. Kokoan kotiini monipuolista varastoa.

Keräämisen hyödyntäminen taiteen tekemisessä kiinnostaa minua, ja tunsin tarvetta keskustella siitä muiden keräilyä taiteen metodina käyttävien taiteilijoiden kanssa. Kirjoitin ylös kotimaisten taiteilijoiden nimiä. Listalle tuli eri ikäisiä, eri vaiheessa uraansa olevia tekstiilitaiteilijoita, kuvanveistäjiä, valokuvaajia ja kuvataiteilijoita. Valitsin nimien joukosta seitsemän taiteilijaa, joita lähestyin sähköpostilla. Ajattelin sähköpostiviestin olevan sopiva kyselylle, sillä se muistuttaisi kirjettä. Vastaanottaja voisi vastata silloin, kun hänelle parhaiten sopii ja muotoilla vastaukset mieleisikseen. Oletin, että sähköpostikyselystä olisi myös helppo kieltäytyä, mutta sitä vaihtoehtoa ei kukaan käyttänyt. Kuljetan kyselyissä saamiani vastauksia pitkin kirjallisen osan tekstiä, mutta eniten käytän niitä keräilyä koskevassa luvussa.

Taiteellinen osa koostuu erilaisista kokeiluista, joilla yritän selvittää, millä tavoin voisin hyödyntää keräilyä taiteen tekemisessä. Aloittaessani opinnäytteen tekoa kävin läpi erilaisia ideoita. Suunnittelin kirjaa, jossa olisin yhdistänyt näkemiäni unia ja kollaaseja. Mietin piirustuskirjaa, jonka pohjana olisin käyttänyt lehdistä leikkaamiani kuvia. Mielessä kävi kivipäiväkirjan teko, ohikulkijoiden puheista koottu kirja ja runokirja sokkona valituista poistokirjan sanoista. Halusin kuitenkin painottaa nimenomaan esineiden ja objektien keräämistä. Koen ne itsessään kiinnostaviksi, ja osin siksin olen ajautunut valokuvasta vähän kauemmas.

Etsimiseen liittyvä vapaus, löytämistä ohjaava intuitio, keräilemisen taustalla oleva voimakas halu sekä tarve jakaa muiden

kanssa sitä mitä olen löytänyt ovat olennaisia asioita opinnäytteessä. Sekä kirjallisessa että taiteellisessa osiossa olen edennyt pitkälti sen mukaan mitä on tullut vastaan tekemisen myötä. Aiheeseen liittyviä taiteilijoita ja teemoja jää työn ulkopuolelle ajan ja rajauksen vuoksi. Arkistot ja jäämistöt suljin heti alussa pois, samoin sellaisen keräilyn, jonka tavoitteena on eheän kokoelman saavuttaminen. Painotan opinnäytteessä taiteeseen liittyvää keräilyä, mutta astun myös sivupoluille.

Taiteellinen osio sisältää neljä taiteilijakirjaa ja kolme esinekoostetta. Teokset esitellään valokuvina erillisessä kuvaliitteessä. Alkuperäiset teokset ovat Aalto-yliopiston tiloissa tarkastajien katseltavina.

Ensimmäisessä luvussa kerrotaan taiteilijakyselyn taustoista. Pohditaan keräilyharrastuksen alkua, määritellään tarkemmin mitä keräilyllä tarkoitetaan ja kuvaillaan keräilykohteita. Luvun lopussa mietitään keräilyn varjopuolia ja tavarasuhdetta yleisemmin.

Toisessa luvussa vieraillaan antikvariaatissa, kerrotaan taiteelliseen osaan liittyvien esinekoosteiden syntyprosesseista ja käydään etsimässä kiviä veden ääreltä.

Kolmannessa luvussa tutustutaan taiteilijakirjoihin ja taiteeseen, joka on tehty pilaantuvista ainesosista. Pohditaan luonnonmateriaaleista valmistettujen taideteosten säilymistä, tuhoutumista ja konservoinnin haasteita. Lopuksi perehdytään kasvimateriaalipohjaisen taiteilijakirjan tekoprosessiin.

Neljännessä luvun alussa kuvaillaan etsimiseen liittyviä tunteita ja ajatuksia. Tutustutaan luonnontieteellisistä lähtökohdista tehtyyn taiteeseen, toteutetaan ennalta suunniteltu materiaalien etsintäkävely, keräillään ohi kulkiessa ja kerrotaan kahden taiteilijakirjan valmistumista.

Viidennessä luvussa mietitään olemassa olevien materiaalien hyödyntämistä taiteessa. Poiketaan kaunokirjaan perustuvassa museossa ja vertaillaan museonkokoelmaa installaatioon, jonka materiaalit on kerätty viiden vuosikymmenen aikana. Lopuksi tutustutaan muisteluun, muistin merkitykseen ja

kuvaillaan lapsuusmuistojen pohjalta syntyneen taiteilijakirjan valmistumisprosessia.

Viimeisessä luvussa katsotaan taaksepäin ja mietitään työlle sopivaa nimeä. Kootaan yhteen opinnäytteen tekemisen aikana syntyneitä ajatuksia ja kiitetään kaikkia mukana olleita.

I Keräilystä

Kuten johdannossa kerroin, lähetin seitsemälle taiteilijalle sähköpostiviestin alkukeväällä 2018. Tavoittelin viestini tyylillä epämuodollisuutta, joten lisäsin kysymysten väliin omia ajatuksiani aiheesta. Halusin pitää keräilyn määritelmän avoimena, jotten ohjailisi vastauksia liikaa. Olin kiinnostunut tietämään ilmenikö taipumus keräilyyn jo lapsena, ja miten taiteilijan perhe siihen suhtautui. Omassa lapsuudessani oli hyvin erilaisia tavarasuhteita, ja tuo ristiriita on mielessäni yhä usein. Palaan aiheeseen talteen ottamisesta koskevassa luvussa. Kysyin viestissäni mitä he keräilivät aluksi, ja mitä he keräävät nyt. Näiden kysymysten taustalla oli kiinnostus keräilyn kohteisiin, mahdollisiin kytköksiin menneen ja nykyisen välillä. Kohteiden listaus, niiden taustalta paljastuvat valinnat ja vertaileminen eri taiteilijoiden välillä kiinnostivat myös. Kysymyksellä siitä, missä vaiheessa keräily on yhdistynyt taiteen tekemiseen, halusin selvittää keräämisen toiminnallista luonnetta ja voimakkuutta. Kysyin missä vaiheessa kerätty asia muuttuu taiteeksi, sillä halusin tietää mitä teokseksi tuleminen kerätyiltä esineiltä vaatii. Tätä asiaa selvitän myös omakohtaisesti taiteellisessa osassa. Tiedustelin taiteilijoilta, kumpi tulee ensin, löytö vai teoksen idea. Lopuksi kysyin luopumisesta, sillä se on mietityttänyt minua paljon. Keräilyyn pohjautuvat teokset tai niiden materiaalit ovat usein uniikkeja, joten halusin tietää käykö taiteilijoille koskaan niin, etteivät he raaski myydä teosta vaan pitävät sen itsellään. Kiinnyn voimakkaasti omiin löytöihini, niinpä ilahduin vastauksia lukiessani siitä, ettei se ole tavatonta. Yhteisten kysymysten lisäksi saatoin kysyä vielä erillisiä teoksia koskevia kysymyksiä yksittäisiltä taiteilijoilta.

Jokainen kyselyni taiteilija oli minulle taiteensa kautta ennalta tuttu, kaksi heistä oli muita tutumpia opiskelujen yhteydestä. Yllätyin siitä, että sain kyselyyni hyvin ystävällisiä, pitkiä ja henkilökohtaisia

vastauksia. Ismo Kajander vastasi viestiini, että hän ei parhaalla tahdollakaan kykene kirjoittamaan vastauksia kysymyksiini, mutta mikäli haluan, olen tervetullut tapaamaan häntä. Vierailin Kajanderin työhuoneella ja juttelimme tuntikausia kaikenlaisista aiheista. Kaikki muut vastasivat sähköpostikyselyyn. Päätin numeroida kyselyt taiteilijan sukunimen mukaan aakkosjärjestyksessä, ja viittaan kyselyyn tekstissä noiden numeroiden mukaan: Susanna Autio (#1), Terhi Heino (#2), Ismo Kajander (#3), Timo Kelaranta (#4), Tanja Koljonen (#5) Maria Stereo (#6), Anu Tuominen (#7). Selkeyden vuoksi viittaan vastauksiin sulkeilla aina lainauksen yhteydessä.

Susanna Aution taiteeseen tutustuin vuonna 2009, kun hänellä oli näyttely *Animals are people too* Galleria Sinnessä. Teokset saivat minut hyvällä tuulella, niissä oli huumoria, mutta myös jotain sellaista outoutta, josta en saanut kunnolla kiinni. Olen siitä asti seurannut taiteilijan tekemisiä hyvin kiinnostuneena. Valitsin Aution mukaan siksi, että hän käyttää teoksissaan runsaasti muun muassa kirpputorilta hankittua materiaalia.

Terhi Heinon käytetyistä teepusseista tehdyt teokset ovat aina kiehtoneet minua. Loppuvuodesta 2014 Heinolla oli keräilyn teemaa sivuava näyttely *Pakastin* Galleria Huudossa. Näyttelytekstissä Heino kirjoittaa ”Jonkinlainen asioiden keräily, säilöminen ja järjestely ovat tapa käsitellä asioita. Siihen liittyvät turvallisuushakuisuus, unelmat ja toiveet elämän paremmasta hallinnasta.”¹ Hänet valitsin mukaan erilaisen näkökulman vuoksi. Heino työskentelee pääasiassa kotitalousjätteeksi luokiteltavan materiaalin kanssa, jota hän työstää eri tavoin.

Ismo Kajanderin näyttely Galleria Forsblomilla keväällä 2010 teki minuun vaikutuksen. Erityisesti pidin puisesta tuolista, jonka selkänöjalla istui täytetty pikkulintu, ja jonka revenneestä istuimesta paljastui olkia. Olkien seassa kasvoi viisi sientä, joista yksi oli puinen parsinsieni. Kajanderin mukaan ottamiseen vaikutti myös hänen pitkä taiteellinen uransa.

1 Heino 2014

Timo Kellaranta on tullut tutuksi näyttelyiden, kirjojen ja luentojen kautta. Osallistuin hänen vetämään *Kuva ja sana*-työpajaan alkuvuodesta 2014. Kellaranta valikoitui mukaan siksi, että hän kävelee paljon, pitkiäkin matkoja etsiessään maasta objekteja valokuviansa malleiksi.

Tanja Koljonen opiskeli kanssani samaan aikaan valokuvataiteen osastolla. Maisterinopinnyönte esittelytilaisuudessa toinen tarkastajistaan kysyi, kulkeeko hän kaduilla jatkuvasti usean kassin kanssa materiaaleja etsien. Oli vaikea kuvitella Koljosen tekevän niin, ja ehkä sitä halusin lähteä selvittämään. Pidin myös hänen *Päätähäntää* yhteisnäyttelystään Anne Yli-Ikkelän kanssa Galleria Huudossa helmikuussa 2016.

Maria Stereon taidetta näin ensimmäisen kerran kesällä 2009 Mäntän kuvataideviikoilla, Honkahovin kahvilassa, jonka vitriiniin hän oli muovaillut erehdyttävästi oikeilta herkuilta näyttäviä leivonnaisia. Sittemmin olen nähnyt häneltä useita² näyttelyitä. Stereolla on paljon teoksia, joita varten hän on kerännyt posliiniesineitä. Hän rikkoo koriste-esineet ja yhdistää sirpaleet veistoksiksi. Tekotapa kiinnosti minua, samoin kuin muu kirpputorimateriaalin käyttö.

Anu Tuominen on tunnettu, kierrätysmateriaalin kanssa työskentelevä taiteilija, joten hänen mukaan ottaminen tuntui melkein itsestään selvältä. Hänen teoksiaan olen nähnyt useissa kokoelmanäyttelyissä, ja viehättynyt materiaalien tunnelmasta.

Keräilyharrastukseni taisi alkaa silloin, kun pengoin töölöläisellä sisäpihalla paperinkeräysastiaa ala-asteikäisenä. Etsin kuvia Dingo-yhtyeen jäsenistä ja Dallas-tv-sarjan näyttelijöistä. Liimasin löytämäni kuvat leikekirjoihin. Leikkasin lehtiä myös Rekolassa, kummisetäni äidin Einen pienessä vaatehuoneessa. Luetut, vanhemmat aikakauslehdet olivat siisteissä pinoissa.

2 *Parhaimmat ystäväni*, Galleria Huuto, 2013. *Minä, uskis*, Galleria Kluuvi, 2015. *Älä vartu hetkeen*, Tiketti Galleria, yhdessä Anssi Kasitonin kanssa, 2016.

Tunsin suurta iloa ja innostusta lehtiä selatessani. Otin talteen sellaisiakin kuvia, joita tiesin kavereiden keräävän. Sisäpihan roska-astioista löytyi joskus muutakin, kuten verhoomon poisheittämiä kangasnäytekansioita. Ompelin tilkuista vaatteita ja tekstiilejä nukeilleni. Luonnosta keräsin kiviä ja kotilonkuoria. Minkäänlaista kokoelmaa en kuitenkaan koonnut tai omistanut.

Keräileminen siirtyi kirpputoreille, kun tutustuin teini-ikäisenä alakulttuuriin, jonka myötä minusta tuli tiedostava nuori. Ryhdyin kulutuskriittiseksi luonnonsuojelijaksi, kasvisyöjäksi ja eläinkokeiden vastustajaksi. Identiteettiin sopi kirpputorilta hankitut vaatteet, isot villapaidat, hameet ja villakangastakit. Tavaroita ja huonekaluja hankin vasta, kun muutin omaan kotiin 90-luvun puolivälissä. Mummolta perin kirjahyllyn, laatikoston, ruokapöydän, lipaston, jalkalampun ja astioita. Liian suurta ruokapöytää lukuun ottamatta kodissani on yhä kaikki nuo huonekalut.

Vaatetusalan opinnot vuosituhatosen vaihteessa lisäsivät kaikenlaisten materiaalien tarvetta. Siinä vaiheessa keräilyni oli jo päässyt hyvään vauhtiin. Kaapit täyttyivät muokattavista vaatteista, kankaista, langoista, pahveista, napeista ja muusta hyödyllisestä. Hylliyhin kerääntyi lastenkirjoja, keittokirjoja, taidekirjoja ja tietokirjoja. Keittiöön kasaantui 70-luvun peltipurkkeja, kukkakuvioisia astioita ja värillisiä lasipulloja.

Kyselin valitsemiltani taiteilijoilta, miten heidän keräilynsä on alkanut. Ismo Kajander kertoo keräilleensä kaikkea niin kauan kuin muistaa. Hänen lapsuutensa sijoittui pula-aikaan, jolloin kaikki otettiin talteen uudelleenkäyttöä varten. Kajander mainitsee, että hänen lapsuudenkodissaan kerättiin tietoa³. Ala-asteikäisenä Kajander kiinnitti villalangalla *Viikkosanomista* ja *Valituista paloista* leikkaamiaan taiteilijajuttuja tapetilla päällystettyyn leikekirjaan, omaksi taidehistoriakseen. Keräämilleen tyhjiille linnunmunille hän teki laatikon, jossa oli lokerot ja pumpulit. Hän keräsi postimerkkejäkin, ja nuo albumit ovat yhä tallessa. (#3) Myös Terhi

3 immateriaalinen keräilynkohde, mielestäni merkittävä.

Heino kertoi keränneensä lapsena postimerkkejä, isoisän kanssa, jolla oli vaihtokontakteja ulkomailla. Heinolla oli kansiossaan kissa- ja kukka-aiheisia merkkejä. Teini-ikäisenä hän keräili tarroja, joita kävi pyytämässä kaupoista ja liikkeistä. Vaihto-oppilasaikana Texasissa hän keräsi muistoksi ruokalistoja ravintoloista. (#2).

Susanna Autiokin keräsi nuorena ulkomaanmatkoilta kuitteja ja flyereita, elokuvalippuja ja vastaavaa paperimateriaalia. Lapsena hän halusi omistaa rakastamiaan esineitä runsaasti. Barbienukkeja piti olla kymmeniä, väritystusseja paljon, sillä mitä enemmän tavaroita oli, sitä tyytyväisempi Autio muistaa olleensa. Aarteita hän keräsi pieniin rasioihin, niissä lasinpalaset ja muut kiinnostavat löydöt olivat suojassa muiden katseilta. (#1) Tanja Koljonen keräsi lapsena käpyjä, kiviä, simpukoita ja keppejä. Hän keräsi vähän aikaa tyhjiä karkkirasioita, joilla vuorasi kirjahyllynsä takaseinää, kunnes idea alkoi tuntua huonolta. Koljonen leikkasi ala-asteikäisenä lehdistä suita, silmiä, neniä ja korvia. Niillä hän päällysti kirjoituspöydän alustan (#5) Maria Stereo kulutti viikkorahansa Tiimarissa, josta hän sai samettipintaisia ja monenkirjavia tarroja. ”Ne olivat kuin pikkuisia aarteita”, Stereo kuvailee. Tarrat kiinnitettiin tarrakirjaan, jossa niitä ihailtiin ja siveltiin. Yläaste-ikäisenä Stereo viehättyi enkelikuvastosta, ja aloitti posliiniesineiden keräilyyn. (#6) Anu Tuominen kertoo vinttien, ulkorakennusten, ja tunkioiden koluamisen olleen lapsuudessaan ajanvietettä. Tavaroita ei oikein ollut, mutta hän kyllä etsi kovasti. Tuomisen mieleen on jäänyt neulekoneen neula, jonka hän löysi talonrauniolta, ”hieno pieni esine, jossa on saranamekanismi, ja toisessa päässä koristeellinen kiemura.” (#7)

Oma keräilykohteiden valikoimani on kasvanut jatkuvasti. Otan talteen kiinnostavaa, hienoa ja tarpeellista tavaraa. Kierrän usein kirpputoreja ja kierrätyskeskuksia. Etsin myös kaduilla ja luonnossa liikkuessani. Muutaman kerran olen käynyt penkomassa autiotaloissa, mutta niissä vierailuun liittyy negatiivisiakin tunteita. Autiotalat ovat hylätyn näköisiä paikkoja, joissa tulee väistämättä mieleen, että lähtö on tullut äkkiä. Paikkoja kolutessa on tuntunut epämiellyttävästi siltä kuin pyrkisin hyötymään toisten ahdingosta.

KERÄILYN MÄÄRITTELYÄ

Keräilystä väitellyt Ari Pöyhtäri määrittelee varsinaisen keräilyn toiminnaksi, jossa määrä rajataan. Keräilykohde voi olla esine, asia, olento tai kokemus. Kokoelma on keräilijän päämäärä, siihen liittyy hankkimista, järjestelemistä ja omistamista. Pöyhtäri rajasi tutkimusaiheensa ulkopuolelle kasaamisen ja haalimisen. Kasaaminen tarkoittaa hänen mukaansa sellaista toimintaa, joka ei ole systemaattisen valikoivaa, kuten keräily. Se on tahatonta ja valikoimatonta tavarankertymistä. Kasa saattaa syntyä yksinkertaisesti passiivisuudesta, siitä ettei kasaaja heitä mitään pois, Pöyhtäri jatkaa. Haaliminen muistuttaa enemmän keräilyä, sillä se on luonteeltaan valikoivaa ja aktiivista. Haalija kerää tavaraa, jolla hän uskoo olevan käyttöä tulevaisuudessa. Lopputulos muistuttaa varastoa, jossa voi olla useita samanlaisia esineitä. Kokoelmassa sen sijaan objektien erot ovat tärkeitä. Pöyhtäri kirjoittaa, että vaikka keräilyn määritelmä, erottamalla se kasaamisesta ja haalimisesta, saattaa kuulostaa yksinkertaiselta, ei asia ole käytännössä niin yksinkertainen. Raja on hyvin liukuva, ja toimintaa voi olla vaikea liittää vain yhteen näistä kolmesta ilmiöstä.⁴

Keräilyn voi erottaa myös keräämisestä, jonka tavoitteena ei ole ennalta määritelty kokoelma vaan asioiden hankkiminen enemmänkin niiden itsensä vuoksi, määrän kartuttamiseksi. Kerääminen on toimintana lähellä poimintaa, ainakin puhemielessä puutarhasta kerätään pensaista herukoita ja metsästä sieniiä, poimitaan niityltä kukkia ja polun vierestä ahomansikoita. Taiteilija Anu Tuominen kirjoittaa, että kerääjällä on keräilijää enemmän vapautta, voi kulkea minne mieli ja katsella ympärilleen materiaaleja etsiessään. Etsiminen kuljettaa taiteilijaa meren äärelle, kirpputoreille ja kahviloihin.⁵

4 Pöyhtäri 1996, 12, 17–18

5 Tuominen 2012

Vapaudesta kirjoittaa Timo Kelarantakin: ”Sattumalla on suuri rooli työskentelyssäni, tokkopa siinä muusta onkaan kyse. Avainsanat työskentelylleni ovat vapaus ja improvisaatio.” (#4) Avoimet suunnitelmat edesauttavat löytöjen tekemisessä, sillä ennalta tarkkaan rajatut toiveet voivat hankaloittaa etsimistä.

Taiteilija Tacita Dean on tehnyt teoksia prässätyistä neliapiloista. Hän kertoo löytäneensä ensimmäisen neliapilansa kahdeksanvuotiaana. Löydettyään myöhemmin samasta paikasta lisää onnenapiloita hän arveli pääsevänsä ennätysten kirjaan. Kävi kuitenkin ilmi, että neliapilaennätyksen haltijalla oli yli tuhat apilaa, Deanilla vain kahdeksan. Hän tuntui löytävän neliapiloita kaikkialta, vaikka muut eivät niitä huomanneet. Kyse saattoi olla hyvästä onnesta. Hän poimi apilat maasta ja asetti ne huolellisesti muistikirjansa väliin. Sitten hän katseli vielä löytöpaikkaa huolella, sillä usein samassa paikassa kasvoi useampia neliapiloita. Lopulta apiloita oli sen verran, että määrää saattoi kutsua kokoelmaksi.

Dean pohtii keräilyn ongelmaa. Hän oli aloittanut hieman tahattomasti keräillä vanhoja postikortteja teeman mukaan. Keräily alkoi viehättävästä, jäätynyttä suihkulähdettä esittävästä kortista. Seuraava jäätynyttä suihkulähdettä esittävä kortti merkitsi kokoelman keräilyä, jonka tosin voisi vielä siinä vaiheessa lopettaa päättämällä, että kortit vain muodostavat diptyykin, tai mikäli löytyisi kolmas kortti, triptyykin. Dean kertoo tuntevansa ihmisiä, jotka etsivät keräilykohteitaan jatkuvasti kirpputoreilta, huutokaupoista tai vanhojen kirjojen kaupoista. Keräily tuntuu hallitsevan heitä, sillä keräilyä ei voi jättää kesken. Kun sen on kerran aloittanut, loppua ei näy.

Neliapiloiden kanssa kävi niin, että kokoelmasta tuli Deanille tutkimus suhteestaan onneen. Hän oli luottanut sattumaan ja löytänyt apilat helposti, joten hän koki onnen olevan puolellaan. Esiteltyään apilakokoelman julkisesti vuonna 1995 Dean menetti kykynsä löytää neliapiloita. Hän etsi liian kovasti, eikä enää löytänyt.

Tacita Dean,
Four, Five, Six, Seven and Nine Leaf Clover Collection, 1972-

Luovuttuaan epätoivoisesta etsimisestä Deam on jälleen löytänyt neliapiloita, sattuman avulla, silloin kun ei varsinaisesti niitä edes etsi.⁶

Mielestäni keräilyn voi lopettaa kesken, milloin tahansa, mutta en keräilekään kootakseni täydellistä kokoelmaa. Neliapiloihin liitetty onnekkuus tuo mieleeni asioihin liitettyjen uskomusten sattumanvaraisuuden. Kysehän on vain pienestä poikkeamasta, mutaatiosta kolmilehtiseen apilaan verrattuna. Suhteellinen harvinaisuus tekee vain neliapilasta kiinnostavamman.

6 Dean 2000 76-77

TALTEEN OTTAMISTA

”Saatu se on nappikin”, tapasi mummoni usein sanoa. Hän oli kokenut pula-ajan, eikä pienituloisena eläkeläisenä elänyt varsinaisessa yltäkylläisyydessä. Mummolta opin suhtautumaan esineisiin niin, että kaikkea voi vielä joskus tarvita ja kaikkea kannattaa ainakin yrittää korjata. Isäni taas edustaa toista laitaa tavarasuhteessaan. Hän heittää innoissaan pois, etenkin muiden tarvikkeita. Mitään ei kannata hänen mielestään korjata, sillä särö, kolhu ja kuluma muuttavat esineen roskaksi, jonka jälkeen sen voi välittömästi kiikuttaa ulos. Isäni myös kammoksuu kaikkea sellaista tekemistä, josta tulee sotkua.

Talteen pistäminen, varaston kerääminen liittyykin juuri tekemiseen. Pitää olla materiaaleja, jotta voi valmistaa jotakin. Terhi Heino kerää valtavat määrät tiettyä materiaalia. Sitten hän testailee, miten valittu materiaali käyttäytyy ennen kuin aloittaa varsinaisten teosten teon. Heino haki kalaneviä ja kalanpyrstöjä Hakaniemen hallista esimerkiksi *Paita*-teosta varten. Saamansa perkuujätteet hän leikkasi, pesi, kuivasi, lakkasi ja lajitteli sävyjen mukaan. Valmiissa teoksissa näkyvät evien omat sävyt. (#2)⁷

Terhi Heino,
Paita, 2011

⁷ Valjakka 2017, 46, Monto 2009

Maria Stereo etsii kirpputoreilta posliiniesineitä veistoksia varten. Hän kertoo, että keramiikkaesineiden hajottaminen on arvaamatonta ja hankalaa, sillä ne menevät usein rikki väärästä kohtaa. Isoon veistokseen tarvitaan paljon materiaalia, joten hänen pitää kierrellä kirpputoreilla yhtenä. Stereo pohtii, ettei hänen ole helppo pyytää esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tuttavilta apua materiaalien etsinnässä, sillä keräily ja omakohtainen valintojen tekeminen ovat niin olennaisia asioita työskentelyssään. (#6) Ymmärrän tuon ajatuksen hyvin. On tärkeää päästä itse käsiksi materiaaleihin, sillä valintoihin vaikuttavia asioita ei oikein pysty selittämään. Kiinnostus saattaa kohdistua yllättäviinkin yksityiskohtiin, sellaisiin, joita ei osannut ennalta ajatella. Stereo kokee pelastavansa arvottomat posliiniesineet roska-astiaan joutumiselta. (#6) Pelastamisen ajatus tulee toisinaan esille muidenkin löydettyä materiaalia teoksissaan käyttävien taiteilijoiden puheissa. Ranskalainen taiteilija Christian Boltanski etsii näyttelypaikkojen lähellä olevilta kirpputoreilta käytettyjä vaatteita teoksiinsa. Kirpputorilla olevat vaatteet on ostettu, niitä on käytetty ja rakastettu, kunnes niihin on kyllästytty. Pois heitetyllä vaatteilla ei ole tarinaa, vaan niistä tulee *”ei kukaan”*, Boltanski sanoo. ”Kun joku ostaa ne ja ottaa ne käyttöön, kyse on eräänlaisesta ylösnousemuksesta.”⁸

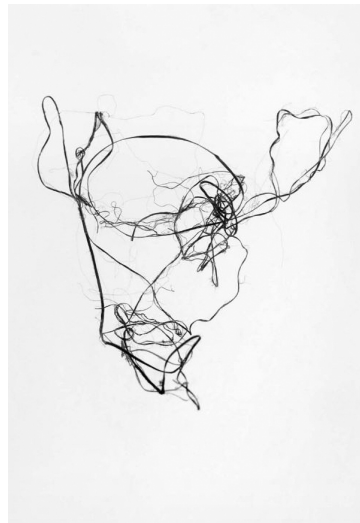
Timo Kellaranta kertoo etsivänsä täysin sattumanvaraisesti sellaista mitä eteen tulee. Hän työskentelee tällä hetkellä paperin kanssa. Kellaranta löytää kaduilta paperinpaloja, joiden käyttökelpoisuutta muut eivät näe. Hän pistää palat talteen käyttäkseen niitä myöhemmin. Uuden kotikaupungin metsistä on löytynyt kauniita tikkuja, ja löytämisen hetkellä syntyy ajatus siitä, kuinka niitä voisi käyttää. ”Arvioin joka askeleella todellisuutta siltä kannalta, tarjoaako se apujaan tarkoituksiini vai ei. Minua viehättää se ajatus, että täällä kaikkialla on jotain käyttökelpoista, jotain joka on kaikkien silmille nähtävillä”, Kellaranta kirjoittaa. (#4) Ajatus on mukava, sillä siitä välittyy jonkinlainen yhtenäisyys ja yleinen

8 Kaila 1998, 17

samanarvoisuus. Pohdin neljännessä luvussa enemmän kaduilta ja luonnosta etsiskelyä.

Kelaranta vastaa vielä kysymykseen siitä milloin kerätty materiaali muuttuu taiteeksi kirjoittamalla, ettei jollekin lappuselle tai tikulle ole tarjolla taide-elämää saman tien. Löydökset täytyy jalostaa valokuviksi. Objektin lisäksi hän tarkkailee kuvatessaan myös sitä, miten valo kohtaa materiaalin. Toisinaan löydetty elementti voi olla niin mitätön, että vie aikaa saada siitä jotain irti. Esimerkiksi Kelaranta nostaa viivapiirustusta muistuttavat teokset, joiden materiaalina oli harsomaista muovia. Hän erotteli autoilla yliajetusta muovista pingispallon kokoisen mytyn, jota sitten kuvasi. Kelaranta näkee mytystä otetuissa valokuvissa pienen lapsen ja sikiön hahmoja. (#4) Illuusiassa on oma kiinnostavuutensa. Valokuvan kohde saattaa näyttäytyä jonain ihan muuna kuin mitä se oikeasti on, sillä löydetyn esineen mittakaavan muuttaminen käy kuvaamalla helposti. Piirtämälläkin voi muuttaa kohteen sellaiseksi, että se muistuttaa jostain muusta. Mutta piirustus on tulkintaa, eikä sillä ole valokuvan todisteenkaltaista luonnetta.

Timo Kelaranta, *Universum*, 2015

AARTEET

Vanhoja parsinlankoja, ompelulankoja, kellastunutta paperia, kankaita, puisia laatikoita, vitriinejä ja kehyksiä. Keräilen vanhoja esineitä: vaateharjoja, hiusharjoja, postikortteja, kirjeitä, valkoisia kangasnenäliinoja, kenkälestejä, pabvirasioita, helmiäisnappeja, pabvinappeja, lämpömittareita, japanilaisia posliinieläimiä, emaliastioita, lintupostimerkkejä, valokuvia, muistoksi talletettuja hiuksia, päiväkirjoja, ruskeita lasipulloja, maalattuja puurasioita, lasinegatiiveja, kasvistoja, pastellinvärisiä astioita, joulukoristeita, täytettyjä lintuja, lasisia paperipainoja, lasten tekemiä koristeita ja puisia henkareita, joihin on kirjoitettu nimi.

Luettelemieni materiaalien ja esineiden lisäksi kerään myös edullisia vaatteita. Usein ne ovat sellaisia, joita sovittaessani tunnen olevani joku muu, toinen. Näen tavaroissa ja vaatteissa potentiaalia, pienillä muutoksilla ne voisivat taipua vaikka mihin. Toisinaan näky hälvenee, enkä muista suunnitelmiani myöhemmin.

Susanna Autio kertoo, että häntä kiinnostaa vanhat tavarat, joissa kokee *punctumia*. Osa esineistä herättää hänessä selittämättömiä ja määrittelemättömiä tunteita ja hän haluaa ne lähelleen. Uudet tavarat eivät kiinnosta häntä. Aution kuvailun perusteella oletan kokevani hyvin samanlaisia tunteita. En osta uutena juuri muuta kuin sen mitä ruokakaupoissa myydään, kaiken muun hankin kierrätettynä. ”Vanhimpia ja oudoimpia keräilykohteitani ovat hiukset, eläinten karvat ja viiksikarvat”, kirjoittaa Autio. Hän luettelee keräävänsä vanhoja sukkahousuja, silmälaseja, lumisadepalloja, täytettyjä eläimiä, mallinuken osia, kirjontalankoja, ompelulankoja, villalankoja, päättään keikuttavia eläinleluja, lasikupuja, joulupukkikynttilöitä, laatikoita ja rasioita ynnä muuta. Tavaroiden omistaminen on kuulemma aina tehnyt hänet tyytyväisemmäksi. (#1) Ymmärrän hyvin.

Tanja Koljonen kerää tällä hetkellä suunnitelmallisesti vain sanomalehtien sivuja, joiden kuvissa näkyy pilviä. Hän kertoo laittavansa talteen löydettyjä materiaaleja kevyin perustein, jos ne herättävät hänen mielenkiintonsa. Usein kiinnostavuutta lisää

asian tai kuvan vähäpätöisyys. Koljonen kertoo olevansa keräilijä, joka ei pidä tavaroista, esineiden tilaa vievästä olemassaolosta. Hän pyrkii omistamaan mahdollisimman vähän, joten hän viehättyy kirjekuoreen mahtuvista materiaaleista. Keräilyn motivaatio liittyy hänen kohdallaan usein siihen millaisia kielellisiä ajatuksia löydetty materiaali herättää. Koljonen on kiinnostunut siitä miten käytetyn materiaalin alkuperää voi muuttaa oman kokemuksen kautta, niin että aiemmat lukusuunnat katoavat. ”Olemassa olevan materiaalin käyttö taiteessa ennen kaikkea tallentaa ja pitää historian jatkumoa yllä.” kirjoittaa Koljonen.(#5) Aikaa ja jatkumoa pohtii Timo Kellarantakin: ”Käytetyn ja löydetyn tavarankanssa, kuluneen esineen kanssa huomaa olevansa osa ajan kulkua ja tapahtumien ketjua. Esineissä on yhteys yhdestä ihmisestä muihin - ja ehkä isompiin päätelmiin siitä, mitä olemassaolo on.” (#4) Arvelen, että Kellarannan mainitsema yhteys muihin, menneisiin ja tuleviin sukupolviin on hyvin olennainen keräilyssä ja vanhojen esineiden arvostamisessa.

KERÄILYN VARJOPUOLET

12.2.2018

Luultavasti minulla on tuttavapiirissä ihmisiä, jotka epäilevät minun olevan pakko-oireinen hamstraaja. Luultavasti epäilen sitä itsekin toisinaan. Etenkin yön pimeimpinä tunteina, kun elämä näyttää hetken ajan muutenkin synkältä. Varsinaisista hamstraajan kriteereistä täytyy kohdallani vain osa. Minun ei ole vaikea luopua tavaroista, en säästä takertuakseni hyviin muistoihin vaan ilokseni. Ajattelen, että oikeastaan tarvitsisin vain isomman asunnon, kuten astianpesukonetta asentamaan tullut putkimieskin sanoi.

Pakonomainen keräily lisättiin Amerikan psykiatrisen yhdistyksen kokoamalle mielenterveyden ja käyttäytymishäiriöiden listalle vuonna 2012. Kulttuurihistorioitsija Ilana Aalto kertoo, että nyt kiistellään siitä, pitäisikö hamstraaminen ymmärtää elämäntapana, sairautena vai ehkä jonkin muun sairauden sivuoireena. Sairauden

näkökulmaa on pyritty lujittamaan esimerkiksi aivotutkimuksilla. Eräissä tutkimuksissa koehenkilöitä pyydettiin lajittelemaan kotoaan tuomiaan paperipinoja poisheitettäviin ja säästettäviin pinoihin. Aivokuvista havaittiin, että pakkokeräilijöiksi diagnosoidut kokivat päätöksen teon vaikeammaksi ja tekivät valinnat hitaammin. He myös pelkäsivät tekevänsä väärän päätöksen. Yhdysvaltalaisten arvioiden mukaan pakonomaisen hamstraamisen häiriöstä kärsii 2–5% väestöstä, se alkaa usein jo nuoruudessa, mutta pahenee iän myötä. Häiriö on krooninen, ja sen tyypillinen piirre on sairautentunnottomuus. Pakkokeräilyn yleisyys ja se, etteivät diagnosoidut tunne itseään sairaaksi saavat Aallon pohtimaan voisiko diagnosoimalla saada muistakin asumiseen tai tavarasuhteeseen liittyvistä poikkeamisesta, kuten asunnottomuudesta, ahtaasti asumisesta, roskien dykkaamisesta tai tavaroiden pakonomaisesta raivaamisesta.⁹

Aalto nostaa esille jonkinlaisen ääriesimerkin ongelmallisesta keräilystä vuodelta 1947, jolloin pari tuhatta ihmistä kerääntyi kadulle katsomaan nelikerroksisen kivitalon tyhjennystä.¹⁰ Talosta kannettiin ulos valtavasti tavaraa: useita flyygeleitä, neljätoista pianoa, osiin purettu T-Ford henkilöauto, lukuisia ruostuneita polkupyöriä, röntgenlaitteita, leluja, hevosen leukaluu, tauluja, ruokaa, 25 000 kirjaa. Asunto oli kattoa myöten täynnä lehtipinoja, pahvilaatikoita ja löytöesineitä, joita toinen talon omistaneista veljeksistä oli kerännyt iltakävelyillään.

Kuusikymppiset Collyerin veljekset olivat muuttaneet taloon 1900-luvun alussa. Vanhempien kuoltua he asuivat talossa kahdestaan. Homer oli ammatiltaan juristi, Langley konserttipianisti ja insinööri. Kun Homer myöhemmin sokeutui, Langley jäi kotiin huolehtimaan veljestään. Hän säästi sanomalehtiä siltä varalta, että veljen näkö vielä palautuisi. Tyhjennyksen yhteydestä veljekset löytyivät asunnosta kuolleina. Aiemmin heistä oli puhuttu erakkoina, jotka asuivat keräämiensä rikkauksien keskellä. Puheiden sävy

9 Aalto 2017, 180, 184–185

10 Myös Pöytäri mainitsee tapauksen väitöskirjassaan, hallitsemattoman keräilyn yhteydessä.

muuttui, kun selvisi ettei talossa ollutkaan arvotavaraa. Veljeksistä tuli vertauskuva patologiselle hamstraamiselle.¹¹

Keräilemisen sijaan kyse on liialliseksi paisuneesta esineiden varastosta, kirjoittaa Pöyhtäri. Riippuvuus keräilyyn saattaa ilmetä esimerkiksi siinä, ettei keräilijä ole enää tyytyväinen kokoelmaansa. Siitä nauttimisen sijaan tärkeämmäksi tuleekin yhä uusien objektien hankkiminen. Pöyhtärin mukaan pakkomielleisuus ja riippuvuus ovat kuitenkin kiistanalaisia ongelmia keräilytutkimisessa. Tehdäkseen eroa haitalliseen addiktioon hän miettii voisiko keräilyyn liittyä positiivinen *flow*¹²

Halu on käsittääkseni voimakkain omaa keräilyäni ohjaava tunne. Nähdessäni jotain kiinnostavaa haluan saada sen itselleni. Mikäli kohde on erityisen hieno, omaksi haluamisen tunne saa sydämeni hakkaamaan ja hengityksen salpautumaan. Päässä huimaa ja vatsasta ottaa. Ajatus siitä, etten ehkä saisikaan haluamaani tuntuu hetken ajan musertavalta. Voin siis helposti kuvitella, miten keräileminen kasvaa toimintana niin suureksi, että se aiheuttaa ongelmia.

Aalto kirjoittaa, että tavarankäytön hankkimisella ja poistamisella on maailmanlaajuisia vaikutuksia niin ympäristöön kuin muiden ihmisten elinoloihin. Tuotantoon liittyvät ongelmat tiesinkin, mutta koska olen päättänyt elämässäni säästämään lähes kaiken säästämisen arvoisen, en ole oikeastaan tullut edes ajatelleeksi poisheittämisen ongelmia. Roskiin laittaminen tarkoittaa lähinnä sitä, että asia poistuu heittäjän vastuulta. Kierrätyksessä on omat ongelmansa. Vaatteita ja tavaroita on maailmassa niin paljon, ettei kukaan tarvitse esimerkiksi vähän rikkiäistä takkia, vaikka se olisikin paljon ehjempi kuin edellinen. Niinpä hyväntekeväisyysjärjestöt kelpuuttavat myyntiin vain täysin ehjiä tuotteita. Aalto väittää, että ”yhden roju on

11 Aalto 2017, 181–183, Pöyhtäri 1996, 26

12 *flow*: sisäistä tyydytystä tuottava tila, jossa ollaan intensiivisesti kiinnittyneitä tiettyyn *flow*-toimintaan. Tuossa tilassa ajantaju voi hävitä, ja arjen epämiellyttävät asiat unohtua. Pöyhtäri 1996, 34, 42–43

myös toisen roju” ja siksi sellaista ei pitäisi laittaa kiertoon.¹³ Uskallan olla eri mieltä, sillä voi olla, että on joku, jota kiinnostaa nimenomaan rojun rojumaisuus.

Taiteilija Anu Tuominen toivoo löytävänsä teoksiinsa rikkiinäisiä esineitä, sillä halkeaman tai muun pikkuvian voi muuttaa onnekkaksi sattumaksi. Keräilyesineet etenkin eivät voi olla ehjiä ja hyväkuntoisia, sillä muutoin Tuominen kokisi syyllistyvänsä arvoesineen väärinkäyttöön.¹⁴ Vähäpätöisen materiaalin hyödyntäminen tuntuu tuottavan monelle taiteilijalle iloa. Se on hyvin ymmärrettävää, sillä tavoin tarpeeton muuttuu tarpeelliseksi.

Aallon mukaan elämme tällä hetkellä aikaa, jolloin meillä on ensimmäisen kerran varaa poistaa tavaroita vain siksi, etteivät ne tuota meille iloa. Ilahduttamisen vaatimus on Aallon mielestä häpeämättömän itsekeskeinen. Talouskasvu edellyttää jatkuvaa vanhan tavaran poisheittämistä, mutta raivaajien toiminta on ympäristölle kestävämpi.¹⁵

Suosituksen järjestelymenetelmän ohjeiden mukaisesti ihmiset repivät nyt päiväkirjojaan, kalentereitaan, kirjeitään ja albumeista metodin mukaan irrotettuja valokuviaan. Esineisiin sitoutunut menneisyys estää ihmistä elämästä nykyhetkessä, sanoo järjestelmän kehittäjä Marie Kondo.¹⁶ Koen, että elääkseni tässä hetkessä minun täytyy tuntea ja muistaa se mistä olen tulossa. Ymmärrän olevani osa ajallista jatkumoa. Jos pyyhkisin pois menneisyyden tai jos muokkaisin sen vastaamaan eräänlaista toiveminuutta, kokisin seisovani suoperäisessä maastossa.

Jatkuvan tavaratulvan kysymys on kovin monimutkainen. Olen varmasti tullut hankkineeksi kaikenlaista materiaa enemmän kuin tarpeeksi. Toisaalta tekisi mieli pelastaa enemmän, ottaa talteen ja pitää huolta. Aivan kuin vanhat tavarat olisivat jotain hylättyjä

¹³ Aalto 2017, 225

¹⁴ Tuominen 2012

¹⁵ Aalto 2017, 234

¹⁶ *ibid.* 210, 215

lemmikkieläimiä. Harva käyttöesine kuluu oikeasti loppuun, vaikka niinkin kyllä käy. Kunnollisessa elinkaaressa on jotain miellyttävää, siinä miten vaikka vaate on lopulta niin hiutunut, ettei sen paikkaaminenkaan enää onnistu.

II Löytöretkiä

26.6.2017 1.32 VIRPI:

Eeva Kanerva on kuollut

26.6.2017 2.02 MINÄ:

Eikä!!!!

Mitä, miten, missä?

No siis se ei selvinnyt, mutta
facebookin johonkin Töölö-
ryhmään joku kirjoitti ”Suru-uutinen
Punavuoresta. Albertinkadun
divarikauppias, Kukkaistorin
kukkakauppias, Punavuoren
sielu, ystävämme Eeva Kanerva
on poissa” ja sitten on kuvia ja
surunvalitteluja

Onpa todella ikävää...

Joo. Superkurjaa

Taisin käydä liikkeessä viimeksi
tammikuun viimeinen päivä. Eeva
kiitteli kovasti, kun tein ostokset ja
sanoi, että tervetuloa taas...

Ostokset on yhä kirjekuoressa,
johon hän ne pakkasi :(

En kestä

Siis että eihän siitä vielä kauaa ollut,
ja uudestaan olin menossa, tietysti.

Niin, tietysti!

Mietin että onneksi siitä ei ole kovin
vähän aikaa kun olen käynyt kun nyt
jo on niin vaikeaa

Sain kaupanpäälliseksi feikki-
perhosia. Kun kyselin hintaa, Eeva
kertoi, että koska niille on piirretty
silmät (niin siistiä!), joku asiakas
oli huomannut sen, voin saada ne
ilmaiseksi...

Kyllä minä ajattelin, että hän eläisi
pitkään. Ei ehkä jaksaisi pitää liikettä
niin kauan, mutta eläisi kuitenkin

No niinpä just! Ei todellakaan niin,
että milloinkaan lähiaikoina olisi
aika

Silmälliset perhoset kuulostaa kyllä
parhaalta ikinä!!

Juu, juu! Paljon paremmilta ne
näyttivätkin kuin oikeat litteät
perhoset

Nyt istun eteisen
lattialla prässäämässä
yksittäisiä syreenin kukkia,
taiteilijakirjaa varten.

Lähti taas käsistä näidenkin
keräily. Vaikka etukäteen ajattelin,
että poimisin vain parikymmentä.
Olivat niin hienoja! Laatikossa
ajattelin säilyttää, mutta äsken
huomasin, että menevät käppyrään
Pitää siis yrittää suoristaa.

Eeva Kanervan antikvariaatti Albertinkadulla tuli minulle tutuksi vuosia sitten sattumalta, kun kävelin siitä ohi ja huomasin liikkeen edustalla olevien tuotteiden edullisuuden. Lähtökohtaisesti vierastin kauppoja, joissa ei ollut hintoja esillä, sillä yhdistin sen korkeisiin hintoihin ja asiakkaiden epätasa-arvoiseen kohteluun. Kuinka väärää epäilykseni olivatkaan. Ulkopöydän tuotteiden rohkaisemana menin antikvariaattiin sisälle. Kirjahyllyt kiersivät huoneen reunoja, hyllyjen edustalla oli kirja-, lehti- ja paperipinoja. Ikkunan edessä oli kirjojen lisäksi esillä mm. kiiltokuvia, paperipainoja, pikkuautoja, eri kokoisia peltirasioita, postikortteja, taskukelloja, leikkaamattomia tulitikkuetikettiarkkeja, marmorikuulia, karttoja, visiittikortteja. Kaikenlaista pientä ja kiinnostavaa. Keskellä huonetta oli puisen pöydän, parin tuolin, sivupöydän ja pahlavilakoiden muodostama saareke, jonka päälle ja ympärille oli kerääntynyt tavaraa. Vanhoja matkalaukkuja, opetustauluja ja puulaatikoita lepäsi lattialla.

Pöydän sivuilla oli lisää pinoja, pöydän päällä erilaisia rasioita ja lasikulhoja. Huoneen nurkassa olevan, eri kokoisilla kirjapinoilla ympäröidyn kirjoituspöydän takana lähes näkymättömissä istui Eeva Kanerva. Tervehdittyämme toisiamme aloin tutkia rasiassa olevien mustavalkoisten valokuvien kasaa. Käytyäni läpi kaikki kuvat käsissäni oli iso nippu kuvia, joiden hinta mietitytti minua niin paljon, etten osannut ajatella tekeväni muita hankintoja. Eeva laski valokuvat. Juttelimme samalla siitä, mikä missäkin kuvassa oli liikuttavaa ja kiinnitti huomiota. Valokuvien kappalehinta ei ollut korkea, mutta sain silti alennusta niiden määrän vuoksi.

Kävin liikkeessä siitä lähtien silloin tällöin, muutaman kerran vuodessa. Usein yksin, välillä jonkun kanssa. Anonymiteetin kaipuu esti minua vierailemasta kaupassa liian usein. Kävelin liikkeen ohi myös silloin, kun tiesin sen olevan kiinni. Halusin vain pysähtyä antikvariaatin eteen katsomaan mitä kaikkea ikkunassa oli esillä. Tavaroiden määrä oli aina niin runsas, että siitä löytyi pitkäksi aikaa katseltavaa.

Alkuaikoina kaupan vakiovarusteisiin kuului kirjoituspöydän vieressä, tikasjakkaralla istuva iäkäs Anni. Hän asui ilmeisesti lähellä ja poikkesi ajankuluksi Eevan luona. Eeva kävi toisinaan ostamassa hänelle ruokaa ja muilla asioilla. Muistaakseni Anni-mummolla oli poika, jonka kanssa eivät olleet väleissä. Joinain käyntikertoina antikvariaatissa oli paljon väkeä, ja keskustelu kävi vilkkaana kuin torikokouksessa. Etenkin silloin, kun vireillä oli joku adressi.

Vuosikymmenen aikana opin reippaammin siirtelemään pinoja, kun ymmärsin, että kaikkeen sai kyllä koskea. Vietin antikvariaatissa pitkiäkin aikoja kerrallaan. Liikkeen tunnelma oli sellainen, että aika unohtui. Kauppias ei vahtinut asiakasta vaan antoi olla täysin rauhassa. Jos tuli tarvetta jutella, sekin onnistui luontevasti. Kerran Eeva kehui pientä saarta Irlannissa, jossa hän oli juuri lomaillut. Ihmiset olivat olleet todella mukavia, ja hän arveli, että minäkin voisin viihtyä siellä. Puhuimme uutisista, kaupungeista, kukista, kasvien prässäämisestä, koirista, lapsista, kirjoista, toisista antikvariaateista, edesmenneestä Kalle Ervastista, vanhan arvostamisesta, siitä millaisista pakoista tavarat olivat liikkeeseen

haettu, Anni-mummon kuolemasta kesken *Kauniiden ja rohkeiden* katselun.

Tein Eevan antikvariaatissa vuosien saatossa paljon löytöjä:

- peltisen luonnonvalkoisen leipälaatikon 50-luvulta,
- kolme entistä terapianukkea Lapinlahden sairaalasta,
- lukemattomia valokuvia, joiden valintaperusteet vaihtelivat löytöpäivän tunnelman mukaan,
- muutamia monen sivun pituisia kirjeitä,
- vanhoja kouluvihkoja,
- kelloja, joissa ei ollut viisareita,
- valkoisen vanerisen hevosenpään, josta ehdin hetkeä aiemmin miettiä kuka tuonkin ostaisi,
- vanhoja sukka- ja alusvaatelaatikoita, jotka näin ylähyllyllä vasta, kun olin jo poistumassa kaupasta
- pienen lasipurkillisen koristekiviä,
- flanellista ja pumpulikankaasta itsetehtyjä lastenvaatteita,
- kultasepäntiikkeen rasian, jonka pohjaan oli kirjoitettu päivämäärä,
- tyhjiä valokuva- ja postikorttialbumeja,
- lentolippuja,
- postikortteja

Maksuvälineenä antikvariaatissa kävi vain käteinen. Jos rahat loppuivat kesken, sopi aivan hyvin maksaa seuraavalla kerralla. Tämä sääntö tuntui koskevan kaikkia asiakkaita. Kerran jäin vitosen velkaa, ja kun kiiruhdin maksamaan sitä parin päivän päästä, tuntui ettei laina ollut Eevalle yhtä tärkeä kuin minulle. Ja jos ikkunassa näki jotain mieluisaa silloin kun liike oli kiinni, kirjoittamalla kohteen ja omat yhteystiedot paperille, jonka sitten sujautti postiluukusta, sai tuotteen varattua itselleen. Sain tuolla tavoin varaamalla hienon, vanhan, pahvisen suklaarasian omakseni.

Tammikuun viimeinen päivä vuonna 2017 ei ollut erityisen kylmä. Olin menossa ystäväni kanssa katsomaan *Kiehumispiste*-dokumenttia,

ja meillä oli ylimääräistä aikaa ennen elokuvan alkamista. Ehdotin Eeva Kanervalla poikkeamista. Löysin sieltä muutaman kiiltokuvan, helminauhan, vanhoja ravintolakuitteja, lähetystyössä olleen papin vaimon taskukalenterin, mittatikun ja yksittäisiä muoviin pakattuja perhosia. Kysyin paljonko perhoset maksavat. Eeva vastasi, että saane kaupanpäällisiksi, sillä perhoset eivät olleet aitoja. Joku asiakas oli huomannut, että niillä oli piirretyt silmät. Ilahduin kovasti, sillä piirrettysilmäinen perhonen on paljon oikeaa perhosta parempi. Lähtiessäni liikkeestä Eeva sanoi: ”Kiitos käynnistä ja tervetuloa uudelleen!” kuten hänellä oli tapana.

Kuultuani Eevan yllättävästä poismenosta ystävältäni juhannuksen jälkeisenä sunnuntaiyönä tulin todella surulliseksi. Taisin järkyttyäkin. Rakas divarinpitäjä, tiesiköhän edes, kuinka paljon häntä arvostin? Kiristelin pienen kukkaprässin siipimuttereita, ja mietin auttaisiko tarkemmat tiedot kuolemasta hyväksymään asian paremmin. Oikeastaan en halunnut uskoa koko uutista. Pari viikkoa myöhemmin Helsingin sanomissa julkaistiin Otso Kantokorven kirjoittama muistokirjoitus kirjakauppias Eeva Kanervasta. Kuolinsyynä oli äkillinen sairaskohtaus.

Kesän ja syksyn aikana kävelin antikvariaatin ohi muutamia kertoja. Kaikki näytti liikkeen sisällä samalta kuin aina ennenkin, vain oveen ilmestynyt lappu kertoi muutoksesta: **LIIKE SULJETTU**.

Vasta joulukuun lopussa antikvariaatin ovi aukesi seuraavan kerran, loppuunmyyntiä varten. En päässyt tuolloin paikalle. Lisäksi sisälläni velloi asiaan liittyen ristiriitaisia tunteita. Toisaalta tunsin itseni epämiellyttävästi haaskalinnuksi, toisaalta taas arvelin, ettei monikaan arvostaisi samanlaista rojua kuin minä, joten olisin myös tavaroiden pelastaja. Pahimmassa tapauksessa suuri osa pölyisistä paperikasoista ja muista epämääräisistä tuotteista voisi joutua suoraan kaatopaikalle. Tunsin myös yhä surua. Olin jopa nähnyt unta, jossa Eeva ei ollutkaan kuollut, kyse oli väärinkäsityksestä, vainajalla oli vain ollut sama nimi kuin hänellä. Mietin ennalta mahdollista kohtaamista Fredrikinkadulla sijainneen Kukkaistorin toisen

kauppiaan, Eevan ystävän Riitan kanssa ja epäilin ettei juttelu sujuisi itkuni vuoksi. Olisin silti mielelläni tavannut hänet.

Kävin vuodenvaihteen aikoihin jälleen ikkunan luona, eikä mikään näyttänyt mainittavasti muuttuneen. Kyseessä ei siten voinut olla liiketilan nopea tyhjennys. Tammikuun toinen viikko oli jo puolessa välissä, kun kuulin antikvariaatin olevan auki ainakin sen viikon ajan. Poikkesin siellä heti seuraavana päivänä.

Astuessani ovesta sisään huomasin tavaroiden vähentyneen jonkun verran. Vieras mies kyykki pienellä jakkaralla setvimässä yhden alahyllyn kirjoja. Mies kertoi, että paikalle odotetaan ostajaa, toista antikvariaatinpitäjää, jonka olisi tarkoitus ostaa jäljellä oleva jäämistö. Ei kuitenkaan ollut tietoa siitä, milloin tuo ostaja mahtaisi saapua, ja sitä ennen haluttiin antaa Eevan tunteneille mahdollisuus tulla vielä ostoksille. Katselin tavaroita sieltä täältä, ja pengoin muutamasta kohdasta. Hetken kuluttua paikalle tuli vaalea nainen, Paula, mustan koiran kanssa. Myyjän vaihto. Mies päivitteli vielä lähtiessään pölyn määrää. Vaikken viipynyt pitkään löysin kassillisen tavaraa. Lasten puisen työkalupakin, monta vanhaa almanakkaa, kaksi lintuaiheista vesivärimaalausta, ison pahvirasian, huonokuntoisen pahvilaatikon, vanhan geologiasta kertovan kirjan, tyhjän albumin, pöllöleimasimen ja uudehkon kirjan, jonka epäilin olevan kalliimpi, joten myyjä laittoi sen sivuun ja lupasi ilmoittaa hinnan myöhemmin. Kirjoitin lapulle puhelinnumeroni, ja kirja sujahti kirjoituspöydän alimpaan laatikkoon. Olin jo lähdössä, kun Eevan entiseksi naapuriksi ja ystäväksi paljastunut Paula kertoi kuoleman koittaneen päiväunien aikaan. Pala tarttui kurkkuuni, ja kyyneleet kihosivat silmiini. He olivat toivottaneet toisilleen hyvää juhannusta ja sopineet näkevänsä kesän lopussa.

Seuraavan viikon maanantaina päätin poiketa antikvariaatissa, vaikkei laatikkoon laitetun kirjan hinnasta ollut vielä tullutkaan mitään tietoa. Avattuani kaupan oven huomasin Paulan penkovan laatikoita kuumeisesti. Huomatessaan minut hän ilahtui silmin nähdessä, sillä hukassa oleva asia oli se lappu, jolle olin kirjoittanut numeroni. Hauska sattuma. Kirjan hinta oli selvinnyt, ja sanoin

ottavani sen. Koska minulla oli aikaa, päätin katsella huolellisesti ympärilleni.

Antikvariaatin ovi kävi tiheämmin, ihmisiä tuli ja meni. Oli mukava tunnelma. Sain kuulla Paulalta Eevan nuoresta ja vilkkaasta Anni-koirasta, ruskeasta labradorinnoutajasta, joka söi kaiken, joten heidän kotonaan oli hyvin vähän tavaraa. Juttelimme myös paljon itsestämme, kouluista, joita olimme käyneet, puutarhanhoidosta, keittokirjojen sisältämästä houkuttelevasta lupauksesta muuttua illalliskutsujen järjestäjäksi, koirien keskenään erilaisista luonteista, tavaroiden säilyttämisestä, siitä miten suppilovahverot luokiteltiin ennen myrkyllisiksi. Riittä tuli käymään liikkeessä viimeisen kerran, niin hän sanoi puhelimeen. Ajattelin, etten minäkään palaa antikvariaattiin enää, joten katsoin kaiken läpi huolella. Istuin pitkään nurkassa olevalla nojatuolilla setvien karttoja, matkalippuja, almanakkoja, kirjeitä, kuitteja ja postikortteja.

Kirjoitin lopuksi Eevan miehelle Hannulle toimitettavaan muistokirjaan, että toivottavasti Eeva tiesi, miten pidetty oli, ja että kaipaen häntä kovasti. Paulan ehdotuksesta kävin vielä takahuoneen pienessä wc:ssä pesemässä pölyn mustaamat käteni. Ensimmäisen ja viimeisen kerran näin koko liiketilan. Kiitettyäni Paulaa seurasta hyvästelin läsnäolijat ja lähdin ulos liikkeestä.

HOMMAGE À EEVA

Sain idean esinekoosteisiin jo vuosia sitten, sillä ajattelin usein divarista ostamani aarteet käsissäni, että ne voisi laittaa sellaisinaan esille. Suunnittelin mielessäni puolihuolimattomasti jopa näyttelyajan hakua, sitten joskus, tulevaisuudessa. Ajan rajallisuus ei käynyt mielessäni silloin.

Teossarjan nimi on ranskalainen sen vuoksi, että Eeva Kanerva on kertonut saaneensa idean oman antikvariaatin perustamiseen

vierailtuaan pariisilaisessa *Shakespeare & Co.*-divarissa.¹⁷ Termi tarkoittaa kunnianosoitusta.

Käsineet Liimasin löydetyn kirjan kansiin pellavakangasta kirpputorilta hankkimastani hameesta. Ompelin hansikkaat yhteen hiuksellani. Tarkoitus oli kyllä ommella ohuella siimanpätkällä, mutta se hävisi. Lähes näkymättömän etsiminen oli hyvin haastavaa. Kahdesti kuvittelin jo löytäneeni siiman, mutta löysinkin vain pitkiä hiuksiani. Kokeilin hiuksen kestävyyttä ja ajattelin, että voisin käyttää sitä ompelemiseen. Kannen taitteeseen liimasin palan hameen vuorikangasta. Liimasin irrottamistani kirjan sivuista paperit kannen sisäpuolelle. Kiinnitin käsineet paperiin ja tein mustavalkoisen kollaasin niiden seuraksi.

Kivinäyte Sommittelin kivikokoelmaa harmaan pahvirasian kannen sisäpuolelle. Löytöhetkellä hienoilta näyttäneet kivet eivät asettuneet lainkaan kiinnostavaksi kokonaisuudeksi. Mietin kivien paketoimista, mutta idea ei tuntunut ollenkaan omalta. Jostain syystä kivet eivät kelvanneet sellaisina kuin ne olivat, joten kokeilin asetella lehdestä leikattuja kuvia laatikon pohjalle. Valitsin kokoelmasta yhden kiven sen kiinnostavan kuvioinnin takia. Kivi tuntui kaipaavan jotakin seurakseen, siispä etsin lehdestä pieniä ihmishahmoja. Valitsin pari sopivaa tyyppiä, leikkasin ne irti kuvasta ja asettelin kivelle. Liimasin hahmot kiveen, jonka pohjaan piti liimata pikkukivi tueksi. Kivi on laatikossa irrallisena niin, että sen voi halutessaan ottaa käteen ja katsella tarkemmin.

Väärennös koostuu Eevan antikvariaatista hankitusta viininpunaisesta rasi ankannesta ja kaupanpäälliseksi saamastani perhostesta. Perhonen on pakattu kirkkaan muovin väliin, johon se oli hieman tarttunutkin. Koska en voinut siirtää perhosta liimasin sen muoveineen kiinni rasian reunoihin.

Hommage à Eeva sarjan teoksista *Väärennös* on ainoa, jonka materiaalit ovat antikvariaatista hankittuja. *Kivinäyte* on ostamani geologisen kirjan inspiroima ja *Käsineet*-teoksessa käytetyt

materiaalit voisivat olla antikvariaatista peräisin. Sarjaan saattaa tulla lisää teoksia tulevaisuudessa.

Eevan kauppa oli minulle apaja, jonka ehtymistä en osannut ennustaa. Kuten olen aiemmin maininnut, käyn useilla kirpputoreilla, ja käytettyjä tavaroita myyvissä liikkeissä, mutten ole kokenut missään muualla jo ennalta samanlaista löytämisen varmuutta.

AKAATTI-APAJA

Surrealisti Robert Benayoun kertoo kuviollisten akaattien (*gamahés*) metsästyksestä 1950-luvun lopulla Lounais-Ranskassa. Autoretket suuntautuivat Lot-jokea kohti, Saint-Cirqin ja Tout-de-Fauren välille. Joen pituus kylien välillä on noin kaksi kilometriä.

Akaattien arvo piili niiden sisältä paljastuvissa yllättävissä merkeissä, väreissä, kuultavuuksissa ja figuureissa, jotka löytäjä saattoi tulkita mielensä mukaan, henkilökohtaisen pakkomielteen tai löytöhetkellä vallitsevan magian mukaan. Surrealistijoukkion johtajana retkillä toiminut Andre Breton kuvailee akaattien kuvioita:

Suonia ja nauhoja, outoja kiemuroita, avoimia silmäteriä, jääräpäisiä solmuja, läpikuultavia pitsejä, kukintoja. Himmeiden ja elottomien kivien lomasta paljastuu ihastelevalle etsijälle yhtäkkiä kokonainen maailma yhdestä ainoasta OIKEASTA kivistä. Lumoava löytö, joka saa löytäjän tuntemaan olevansa eräänlaisessa taikapuutarhassa.¹⁸

Breton jatkaa kertomalla käynnistä kivikkoisella, aiemmin tutkimattomalla joenuomalla. Jo lähestyessään paikkaa hänen silmiin osui useita, ennennäkemättömän kauniita akaatteja. Hänet valtasi varma tunne siitä, että jokainen askel paljastaisi yhä kauniimpia kiviä. Breton kertoo vaipuneensa yli minuutiksi täydelliseen hurmioon, jota kutsuu *asteluksi maanpäällisen paratiisin kamaralla*. Hänen mielestä ei

¹⁸ Benayoun 1989, 72

ole epäilystäkään siitä, ettekö visionääriseen mineralogiaan perustuva kimallusten ja merkkien kiihkeä etsintä vaikuttaisi mieleen todellisen huumeen tavoin. Jotkut etsijät vaikuttivat olevan lumoukselle täysin vastustuskyvyttömiä, sellaiset *gamahistit*, joille puuha merkitsi täydellistä vaeltamisen vapautta.¹⁹

Benayou kuvailee akaatinetsijöiden erilaisia lähestymistyyplejä. Muutamat sukelsivat isompia kiviä syvyyksistä, toiset operoivat vain matalassa rantavedessä, ja jotkut etsivät ainoastaan kuivalta maalta, väittäen erottavansa akaatin paljastavan muhkuraisuuden auringonvalossa helpommin. Mikäli potentiaalinen kuiva kivi löytyi, se kasteltiin mukana olevan sangon ja leikkilapion avulla.

Vedenpinnan äkilliset vaihtelut paljastivat toisinaan uuden, etsintään sopivan rannan. Tämä sai löytäjät ulvomaan yllätyksestä ja ihastuksesta.²⁰ Aperitiivin aikaan jokainen asetti esille tuoreet aarteensa. Usein kivet tuntuivat vastaavan löytäjänsä salaisia toiveita. Yöllä he näkivät unia akaateista. Monet surrealistit uneksivat myös matkasta Kaakkois-Ranskaan, Isère-joelle. He haaveilivat tuovansa sieltä mukanaan Pariisiin säkkikaupalla raskaita taikakiviä, joita voisivat sitten lajitella, vahata ja hioa vuosikaudet.

Benayou arvelee heidän joukkionsa keränneen kolmessa vuodessa kaikki akaatit Saint-Cirqin rantakallioiden ja Tout-de-Fairen väliltä. Harvojen surrealisteilta säästyneiden akaattien hän epäilee päätyneen paikallisten asukkaiden taskuihin. Uusia akaatteja voinee ilmestyä vain tulvien, maanvyöryn tai jonkun muun luonnonmullistuksen myötä.²¹

En tiedä onko seudulla ollut kyseisiä muutoksia kuluneiden kuudenkymmenen vuoden aikana. Jokiesiintymät eivät liene ainakaan kovin laajoja. Valtaosa akaateista löytynee kaivoksista. Erään akaateista kertovan internetsivuston ylläpitäjä M.B. de Jager on

19 Benayoun 1989, 72-73

20 En tarkalleen tiedä miten joen pinta voi äkillisesti vaihdella, mutta se liittyyne sademäärään ja sulkuihin, jotka ovat käytössä Lot'n kanavaosuuksilla.

21 Benayou 1989, 72-74

löytänyt niitä mm. Cannesin läheltä Etelä-Ranskasta, joesta Saksasta, Hollannista ja Skotlannista.²²

Olen etsinyt fossiileja yli 400 miljoonaa vuotta vanhan, koralliriutaksi kutsutun Gotlannin rannikolta. Etsimisen toiveikkuus oli suurta ja löytämisen riemu huumaava. Koko ajan tuntui siltä, että seuraava kivi, simpukankuori tai fossiiliepäily voisi olla vielä hienompi kuin jo löytämäni aarteet. Tunnistan Bretonin kuvaileman lumouksen, enkä varmaan olisi huomannut, vaikka kaikki muut rannalla olevat ihmiset olisivat aikaa sitten poistuneet enkä välittänyt, jos olisi alkanut sataa. Halusin löytää vielä yhden, kaksi, kymmenen, miksei vaikka sata lisää, ne olivat niin upeita. Mustaksi kuivuneet rakkoleväkimput näyttivät käsittämättömän kauniilta, joten keräsin niitäkin. Taskut täyttyivät nopeasti, onneksi mukana oli neuletakki, jonka avulla saatoin kuljettaa aarteeni. Turistit ottavat mukaansa Gotlannista jopa satoja kiloja kiviä vuosittain, mutta osa niistä palautetaan myöhemmin takaisin²³. En osaa edes kuvitella miten huikeaa olisi löytää jotain niin kimaltavaa ja puoleensavetävää kuin akaatit. Jo pelkkä ajatus kiihdyttää minua, ja tunnen itseni hyvin ahneeksi. Olisi kiinnostavaa tietää mitä surrealistien keräämille kiville lopulta tapahtui.

22 <http://agates.freesevers.com>

23 Sarelius 2005

III Taiteilijakirjoista

*Taiteilijakirja on sellainen, jonka taiteilija on tehnyt tai sellainen, jota taiteilija sanoo taiteilijakirjaksi.*²⁴

- Marcel Duchamp

En muista milloin näin ensimmäisen kerran Rikhardinkadun kirjaston taiteilijakirjakokoelman, mutta muistan, että vaikutuin kokoelman teoksista kovasti. Kirjat olivat vitriinissä, lasin takana. Olisin halunnut päästä niihin käsiksi ja katsella paljon tarkemmin.

Pääsin lähemmäs tuota kokoelmaa keväällä 2007, kun kirjastonhoitaja Emmi Martin esitteli taiteilijakirjoja kurssiryhmälleni. Hän kertoi niiden historiasta, eri alalajeista, materiaaleista, tekijöistä ja kirjaston kokoelman perustamisesta. Martinin mukaan taiteilijakirja voi olla tehty paperin sijaan savesta, kivistä, puusta, kankaasta. On olemassa kirjaveistoksia, jotka ovat uniikkeja teoksia. Kirjoja on voitu painattaa rajattu sarja, tai sarja voi olla tehty käsinkin. Sarjojen kappaleet on yleensä numeroitu ja signeerattu. Sisällölle ei ole mitään vaatimuksia, myös muoto on vapaa. Taiteilijakirja voi olla vaikka laatikko, peli, pullo, pussi tai paketti. Martinin mukaan teoksiin liittyy aina läheisesti se, että niitä voi pitää kädessä ja kuljettaa mukana. Hän kertoo taiteilijakirjakäsitteen syntyneen 1960-luvulla fluxus- ja käsitetaiteilijoiden keskuudessa Yhdysvalloissa. Alun perin kirjat olivat vastalause taidegallerioiden kalliisti hinnoitelluille taideteoksille. Taiteilijat halusivat antaa yksittäisille ihmisille mahdollisuuden hankkia taidetta edullisesti, Martin sanoo.²⁵

²⁴ Kantokorpi 2015, 44

²⁵ Martin, <http://www.rikart.fi/taiteilijakirjakokoelma>

Taiteilijakirjat tuntuvat olevan melko huonosti tunnettuja, ainakin Suomessa. Toimittaja, kuvataidekriitikko Otso Kantokorpi kirjoittaa niiden olleen osa suomalaista kuvataidekenttää usean vuosikymmenen ajan, mutta silti ne eivät ole oikein vakiinnuttaneet asemaansa. Omassa marginaalissaan taiteilijakirjat elävät ja voivat hyvin, Kantokorpi jatkaa.²⁶

Taiteilija Olof Kangas on hieman surullinen siitä, ettei taiteilijakirja ole lyönyt vieläkään kunnolla läpi. Hän pohtii kirjojen merkitystä yleisemmin: miten niitä on kannettu mukana ja miten kirja itse kantaa kaikkea sisällään. Kirjat ovat olleet ihmisille tärkeitä, mutta niitä heitetään myös pois. Kangas miettii, että käyttämällä poisheitettyjä kirjoja taiteilijakirjojensa pohjana hän antaa niille uuden elämän. Kirjan sisältö vaikuttaa toisinaan teokseen, patinalla ja kirjan iällä on myös merkitystä. Tärkeää Kankaalle on kirjan muutos, prosessi, joka on vähän kuin matka ajassa. Hän kertoo taiteilijakirjojen idean syntyneen demokratiasta ja anti-elitismistä. Materiaalit ovat usein huokeita ja ne menevät pieneen tilaan, niitä voi kuljettaa helposti mukana.²⁷

Materiaalien helppo saatavuus ja edullisuus, materiaalien uusiokäyttö, keveys niin fyysisessä painossa kuin ideoiden tasolla, valmiin teoksen mahtuminen pieneen tilaan, käsillä tekeminen ja kirjojen haptisuus ovat itselleni taiteilijakirjojen tärkeimpiä ominaisuuksia. Tuntoaistilla on suuri merkitys katselukokemuksessa. Kiinnostavan näköiset materiaalit houkuttelevat koskemaan.

Kyselyssäni otin esille taiteilijakirjat niiden taiteilijoiden kanssa, joiden kirjoja olin nähnyt Galleria Katariinan näyttelyssä syksyllä 2017²⁸ tai RikArtin verkkokirjakokoelmassa (#3). Kysyin mitä kirjoja tehneet taiteilijat ajattelevat taiteilijakirjoista. Ismo Kajander sanoi: ”Taiteilijakirja on erikoinen sairaus!” Sitten hän kertoi Pariisissa vuosittain järjestettävästä matkapäiväkirjakilpailusta, jonka

²⁶ Kantokorpi 2015, 44-47

²⁷ ibid. 48-49

²⁸ Taiteilijakirjanäyttely 11.25.10.2017-12.11.2017, #1, #7

voittajia hän käy katsomassa näyttelyssä. Matkakirjassa juoni on kuitenkin ennalta-arvattava, Kajander soisi taiteilijakirjan olevan hieman yllätyksellisempi. Taiteilijakirjoissa häntä häiritsee vähän niihin liittyvä diletantismi, askartelu (#3). Ymmärrän kyllä, mitä Kajander jälkimmäisellä kommentillaan tarkoittaa, se taitaa olla käsin tekemiseen liittyvä riski. Taiteilijakirjojen lajikirjo on hyvin monimuotoinen. Anu Tuominen miettii, että taiteilijakirjan nimi on huono, epäkuvaava. 'Uniikki kirja' sopisi nimeksi paremmin, se kertoisi suurelle yleisöllekin selvemmin mistä on kysymys. Tuominen voisi tehdä enemmänkin taiteilijakirjoja, sillä niihin sopivaa, ihanaa materiaalia tulee vastaan todella paljon. (#7). Susanna Autio kertoo rakastavansa kirjoja, rasioita ja laatikoita, koska niitä voi avata ja sulkea, paljastaa ja suojata. Hän kokee, että taiteilijakirjoja on hankala esittää julkisesti, sillä koskettaminen ja piteleminen kuuluisivat niihin niin olennaisesti. Kirjoissa voisi näkyä ajan ja käytön jäljet. (#1)

Henkilökohtaisuus saattaa myös olla yksi taiteilijakirjojen kiinnostavimmista ominaisuuksista. Pienen kokonsa, vaihtelevien materiaalien ja yksityiseltä vaikuttavan sisällön vuoksi kirjoista tulee mieleen päiväkirjat, luonnoskirjat ja leikekirjat. Sattumalta löydän leikekirjoja keräilevän Mandy Rossin Instagramista. Hän opettaa kinesiologiaa San Franciscon yliopistossa ja kerää harrastuksenaan leikekirjoja vuosien 1840-1950 väliseltä ajalta. Ross kertoo hankkivansa kirjoja erilaisista vintagepaperikaupoista.²⁹ Päästyäni yli valtavasta kateudesta, jota moiset aarteet minussa herättävät, selaan hänen kuviaan innostuneena. Huomioni kiinnittyy Dorothy'n tekemiin kirjoihin, 1920-luvun lopulta. Ross on löytänyt seitsemän Dorothylle kuulunutta leikekirjaa, jotka muistuttavat olemukseltaan enemmän kodinkansiota kuin litteää kirjaa. Leikekirjoihin on kiinnitetty runsaasti erilaisia materiaaleja, kerättyjä muistoja. Kuvasta huomaan, että 21.4.1928 Dorothy teki tyttökerhon kanssa matkan Indianaan, Fort Wayneen. Hän kiinnitti muistoksi tuosta päivästä leikekirjansa sivulle konfettia, napin hotellin tyynystä, pienen paperipussin, johon on kirjoitettu

29 Eeva Kanervan antikvariaatti olisi voinut kuulua tuohon kategoriaan

Mandy Ross; *Dorothy*n leikekirjan sivu, 1928

"Murphy's dime store", turkoosikantisen kortin ja voileipäkeksin voimapaperipussissa. Etenkin keksi kiinnostaa minua kovasti, sen säilöön laittaminen tuntuu vähän kummalliselta, mutta hauskalta idealta. Ross kirjoittaa kuvateksteissä, että välillä häntä pelottaa laittaa käsi leikekirjoissa oleviin kirjekuoriin, sillä ikinä ei voi tietää mitä niistä löytyy. Hän mainitsee myös yhdistelmän, joka ei toimi: suklaa ja leikekirja. Moni leikekirjan tekijä on ilmeisesti yhdistelmää kuitenkin kokeillut.³⁰

MAATUVAA TAIDETTA

Saksassa syntynyt taiteilija Dieter Roth (1930–1998) teki monipuolisesti taidetta: veistoksia, maalauksia, piirroksia, grafiikkaa, videoita, installaatioita, taiteilijakirjoja, musiikkia ja multippeleiksi

³⁰ Ross, Mandy 2018

Blogi: <http://paperofthepast.com> samalla nimellä myös Instagram-tili.

kutsuttuja teoksia³¹. Hän vaihtoi usein taiteenlajia, mutta kirjoja hän teki lähes koko elämänsä ajan. Ensimmäinen hänen valmistama kirja oli lastenkirja, *kinderbuch*, jossa hän käytti perusvärejä ja vain muutamaa muotoa, ympyrää ja neliötä. Seuraavatkin kirjat olivat yksinkertaisia, lähes minimalistisia runokirjoja. Roth keräsi tulevan kirjansa materiaaliksi satoja väritys- ja sarjakuvakirjansivuja. Niihin hän teki stanssilla reikiä, eikä ilmeisesti välittänyt siitä, miten päin sivut taiteilijakirjaan kiinnitti. Katsojalle kirja oli yllätyksellinen. Roth kävi usein hakemassa tulostusliikkeen lattialta mainoslehtien koevedoksia ja muita roskiksi luokiteltavia tulosteita. Hän nimitti tuota materiaalia termillä ”*makeready sheets*” ja kokosi niistä taiteilijakirjoja.³²

Snow-kirjan materiaalit ovat monimuotoisempia. Roth aloitti ottamalla valokuvia kaikesta, mikä kiinnitti hänen huomionsa, kuten oudoista esineistä, ihmisistä ja postilaatikoista. Joka ilta hän levitti eteensä kaiken materiaalin, jota oli päivän aikana tehnyt tai muuten hankkinut. Piirrookset, luonnokset, tulostimen puhdistamiseen käytetyt paperit, valokuvat. Kolmen kuukauden kuluttua kasassa oli noin kaksituhatta objektia. Niistä hän valitsi 200–300 asiaa isoa kirjaa varten. Tuo visuaalinen päiväkirja sisältää mm. muistiinpanoja, litografiaa, vahaa, muovirasioita, kollaaseja, piirustuksia, suunnitelmia ja epämääräistä ruokaa pergamenttikuoressa.

Dieter Roth,
sivuja *Snow*-teoksesta, 1964/1969

31 multippeli: taideteos, joita on tehty useita kappaleita
<https://www.suomisanakirja.fi/multippeli>

32 Suzuki, Sarh 2012 8–13

Valittuaan kirjansa materiaalit Roth järjesti näyttelyn *Ending* Philadelphiassa 16.10.1964. Kutsussa luki, että toisin kuin näyttelyissä yleensä, täällä ei näytetä työn loppua, vaan työn alku; painokuvia, valokuvia ja originaaleja, joita D.R. saattaa joko käyttää tai hylätä tulevassa työssään. Vierailijat saavat ottaa näyttelystä ilmaiseksi mukaansa yhden teoksen, josta pitävät. Roth signeerasi kävijöiden valitsemat paperit ennen kuin he lähtivät galleriasta.³³

*Taiteen pitäisi muuttua samoin kuin ihmisen, tulla vanhaksi ja kuolla.*³⁴

- Dieter Roth

Roth teki paljon kokeiluja pilaantuvilla materiaaleilla. Hän laittoi tulostimeen esimerkiksi banaania tai vihannes- ja hedelmämehuja. Multippeliteosten materiaaliksi valikoitui muun muassa: juustoa, lihaa, makkaraa, sokeria, suklaata, voisarvia, linnunsiemeniä ja kaninpapanoita.³⁵ Näistä materiaaleista tehdyt teokset näyttävät kuvissa oikein miellyttäviltä, vaikka niissä onkin hometta ja hyönteisten tekemiä tuhoja. En osaa olla miettimättä meneekö joku teosten elinkaaressa väärin, kun ne suljetaan tiiviisti vitriineihin. Pitäisiköhän niitä ihailla vain kuvissa ja hyväksyä teosten vääjäämätön tuhoutuminen? Etenkin, jos taiteilija itsekin toivoi sitä. Museoiden kokoelmateokset pyritään pääsääntöisesti säilyttämään ennallaan, joten Rothin teoksissa lienee haastetta konservattoreille.

Snow on hankittu The Museum of Modern Artin kokoelmaan vuonna 1998, ja se on ollut esillä muutamia kertoja. Teos sisältää muovitaskuja, joiden sisältämät kemikaalit muuttavat muovit tahmeiksi. Taskuista on sen vuoksi hyvin vaikea poistaa mitään haurasta, kuten valokuvia. Ennen 70-lukua teippien sisältämät liimat olivat kumipohjaisia, ja ajan saatossa teippien liima leviää, kellastuu,

33 ibid. 15-20

34 ibid. 21

35 ibid. 20-29

Dieter Roth, teipin jättämiä jälkiä (*Snow*)

ja lopulta siitä häviää pito. Irronneet osat kiinnitettiin paikoilleen, mutta teippien jättämiin tahroihin ei puututtu.³⁶

Rothin suklaateoksista löytyy pieniä reikiä, jauhetta ja hometta³⁷. Tarkemmin tutkittaessa kolot osoittautuvat toukkien kaivamiksi. Teoksista löytyy kuolleita hyönteisiä, tupakkakuoriaisia. Jos konservaattorit eivät tekisi mitään, yhtenä päivänä teoksista olisi jäljellä vain kasa suklaajauhetta, ja lopulta sekin katoaisi. He valitsivat passiivisen konservoinnin, jossa eristivät teokset pyydystääkseen kuoriaiset. Kuuden viikon päästä hyönteisiä ei enää havaittu. Kolot ja jauhekasat päätettiin jättää teoksiin. Mikäli hyönteisiä jälleen ilmestyy, toimenpide toistetaan.³⁸

³⁶ *ibid.* 82-85

³⁷ Vuosina 1968-1970 Roth työskenteli intensiivisestä suklaan kanssa. Hän esimerkiksi sulatti suklaata ja maalasi sillä, kaatoi sitä esineiden päälle, teki suklaasta valuja tai käytti suklaapatukoita ihan sellaisenaan.

³⁸ Suzuki, Sarah 2012, 87-89

Konservaattori Saara Sassi tutkii opinnäytteessään konservoinnin haasteita kasvimateriaaleja sisältävissä nykytaiteen teoksissa. Kasveista tehdyt teokset ovat usein hauraita ja herkkiä muutoksille. Tutkimus keskittyy Espoon modernin taiteen museon EMMA:n kokoelmissa oleviin teoksiin, joiden olisi tarkoitus säilyä hyväkuntoisina pitkään.³⁹ Taiteilijoiden ajatukset teostensa säilymisestä ovat kiinnostavia. Vaikuttaa siltä, että usein muutos hyväksytään, kunhan se on hallittu. Tekijän intentiot voidaan selvittää, heti teoksen valmistumisen tai museon kokoelmaan saapumisen jälkeen, myöhemmän konservoinnin varalta. Ajatukset teoksesta saavat kuitenkin ajan saatossa muuttua.⁴⁰ Sassi perehtyy tarkemmin kolmen nykytaiteilijan teoksiin. Yksi heistä on Terhi Heino, jonka Saastamoisen säätiön kokoelmaan hankitut teokset ovat jo vaatineet konservointia. Heinin mielestä konservointi on toivottavaa, materiaalien olomuodon säilyminen on tärkeää. Teokset saavat kuitenkin elää, eikä haittaa, jos niistä irtoaa pala ja tilalle tulee toinen. Korvaava pala saa olla Heinin mielestä eri värinenkin. Tämä luo Sassin mukaan haasteita konservoinnille, teoshan muuttuu samalla. Ajan kuluminen, ja sen aiheuttama muutos kuitenkin kuuluvat kasvimateriaaleista tehtyihin teoksiin.

Heinin *Kalalaukku* on hauras, lumpeenlehdistä valmistettu teos. Alun perin olkalaukku on roikkunut esillä kantohihnasta. Lähes kymmenen vuoden aikana, asianmukaisesti säilytettynä, materiaalit vaikuttavat kuivuneen sen verran, että hihnan suoristaminen arveluttaa. Kasvimateriaali saattaisi murentua ja irrota hihnasta. Mahdollisiksi ripustusvaihtoehdoiksi jää laukun asettaminen jalustalle, jolloin Heino poistaisi hihnan kokonaan tai naulasta roikuttaminen, niin että laukun alle olisi piilotettu sitä kannatteleva tuki.⁴¹ Myös Heinin teos *Sipulisaappaat* tarvitsee konservointia. Teos oli esillä kuusi vuotta kokoelmanäyttelyssä, kunnes toisen

39 Sassi, Saara 2014, 2

40 ibid. 8, 29–30

41 ibid 30–34

saappaan huomattiin kallistuneen pahasti. Saappaiden paino on täysin sipulinkuorten ja kevyen liimauksen varassa. Teokseen pitäisi rakentaa jonkinlainen huomaamaton tukirakenne. Yhtenä vaihtoehtona esiin nousee saappaiden täyttämisen sipulinkuorilla, mutta sitä ennen varret pitäisi saada suoristettua. Elastisuuden lisäämistä voisi kokeilla kosteuttamalla, mutta jos materiaali reagoi nopeasti, muuttuu konservointi hyvin haastavaksi. On myös harkittu, että Heino valmistaisi uudet saappaat vaurioituneiden tilalle. Uusi teos olisi kuitenkin eri teos, siitä ei tulisi samanlaista. Rekonstruktio olisi vain apuväline teoksen esittämiseen.⁴²

Hetkellisyys ja ikuisuus ovat isoja teemoja, etenkin, jos ne asettuvat vastakkain. Taiteilijan toive teosten säilymisestä hyväkuntoisena mahdollisimman pitkään on täysin ymmärrettävä. Toisaalta, monilla museoillakin on ongelmia jatkuvasti kasvavan tavaramäärän kanssa. Varastointi on kallista ja tilaa on rajallisesti, poistokäytänteitä ei oikeastaan vielä ole. Yleisin syy poistoille on teoksen tai esineen huono kunto.⁴³ Taidemaailmassakin toteutuva jatkuvan tuotannon, varastoinnin ja tuhoamisen yhtälö mietityttää minua, enkä keksi siihen ratkaisuja.

Terhi Heino, *Kalalaukku* 2004

⁴² Sassi 2014, 34-36

⁴³ Jansson 2015

Terhi Heino, *Sipulisaappaat* 2004

Keräsin viime kesänä maasta kukkia ja muita kasveja, joita joku oli poimittuaan heittänyt pois. Olin kiinnittänyt maassa lojuviin kukkiin huomiota ennenkin, mutta vasta nyt ymmärsin ottaa niitä talteen. Keräsin myös kukkien kuihtumisen myötä maahan pudonneita terälehtiä. Kuivatin kasveja muistikirjan välissä, jota kannoin laukussani. Laitoin isompia kasveja mainoslehtien ja talouspapereiden väliin. Pienet syreenin kukinnot kuivatin kasviprässissä. Alkaessani koota kasviota huomasin monen kasvin muuttuneen ruskeaksi. En tiennyt vielä silloin, että suolan ripottaminen kasvien päälle saisi värit pysymään kirkkaampina. Jotkut kasveista olivat pahasti homehtuneet, jätin ne kasvion ulkopuolelle.

Mietin pitkään kasvion kokoamista uusille, tyhjille kartongeille, mutta idea ei tuntunut yhtään hyvältä. Halusin enemmän materiaalin tuntua, lisäksi minua mietitytti kasvion kokoaminen irtolehdistä. Perinteinen kartonkinippu ei vastannut selaamistoivettani, jonka liitän taiteilijakirjaan. Yhtenä päivänä keksin ratkaisuksi lähes sata vuotta vanhan poistokirjan, jonka olin löytänyt yliopiston kirjastosta. Saksankielinen kirja liittyy Ahvenanmaan kasvillisuuteen, ja ainakin kanervista siellä lukee jotakin. Aloin rakentaa kasviota samanaikaisesti alusta ja lopusta. Ensimmäiseksi kiinnitin syreeninkukinnot, Eevaa ajatellen. Valitsin kiinnitysmenetelmiksi ompelun, puikkoliiman ja nestemäisen, kirkkaan liiman. Liimasin kirjansivujen sekaan välilehtiä. Kasvien suojaamisen lisäksi ajattelin ruskeasta, ohuesta paperista kuuluvan kahinan varoittavan huoletonta selaajaa kiinnittämään huomiota kasvion haurauteen.

Ommellessani kasveja kirjan sivuille mietin luonnonmateriaalin arvottomuutta suhteessa siihen, miten kunnioittavasti kirjaa on pakko kohdella. Välillä säikähdin, kun painoin ajatuksissani liikaa kirjan päältä, tai kun se oli vähällä livetä otteestani. Materiaalini oli arvottomanakin korvaamatonta. Voisin toki ensi kesänä kerätä ja prässätä uudet kasvit, mutta ne eivät olisi nämä samat kasvit. Moni kukinto näytti kauniilta kuin koru, jokainen vähän erilaiselta. Päätin laittaa kaikki prässätyt kasvit kirjaan. Olin tallentanut pakastepussiin

kukkakimpun, jonka olin löytänyt meluaidan viereltä. Kimppu oli nyt hajonnut kahteen osaan, ja pussin pohjalla oli paljon muruiksi menneitä kukkia. Tuo irtoteetä koostumukseltaan muistuttava materiaalikin näytti tarkasti katsottuna hienolta, joten liimasin sitäkin kasvioon. Kimpun palaset lienevät kaikista hauraimmat kasvion osat. Niitä kiinnittäessä tuntui siltä, kuin rakentaisin ansaa tuleville katsojille. Ajattelin ommellessani myös kirjansidontakurssin opettajaa, joka oli aikoinaan kovin huolissaan leivinpaperista valmistamieni kirjojen kestävydestä. Hän mietti ennalta kaikki sellaiset kohdat, joissa rasitus koituisi kohtalokkaaksi. Oli selvää, ettei niitä kirjoja voisi antaa kenen tahansa käsiin. Sama rajoitus koskisi kasviotakin.

Huomasin kirjassa aukeaman, jonka sivut olivat yhä painon jäljiltä kiinni toisissaan yläreunasta. Ensin ajattelin leikata sivut auki, tehdäkseni niistä samanlaiset sivut, kuin kaikki muutkin. Ihmettelin kuitenkin, ettei lainakirjan sivuja ole avattu kaikkina näinä vuosina. Onkohan kukaan edes lukenut koko opusta? Päätin jättää sivut sellaisiksi ja laittaa avaamattomien sivujen sisälle jotain erilaista. Kiinnitin sinne lapun, jossa lukee lainaus surrealisteilta: *Pienet koululaiset, jotka näkevät tämän, ovat unohtaneet kätensä kasvioon. Kuten te, hekin nukahtavat illalla tämän optisen kukkakimpun, hellän väärinkäytöksen, hengitykseen.*⁴⁴ Yhden aukeaman ruusunlehdet tuoksuivat liimatussa yhä todella voimakkaasti, olisi hauskaa, jos useammassakin kasvissa olisi vielä tuoksu tallella.

En tiedä miten liima tulee tulevaisuudessa käyttäytymään. Yritin käyttää sitä niin vähän kuin mahdollista. Voi silti olla, että jossain vaiheessa kasvionsivuilla on pelkät liimatahrat ja muutama korsi. Mietin kasvio-nimen olevan hieman harhaanjohtava, enhän ole tallentanut kasvien oheen tietoja niistä⁴⁵. Kasveilla ei ole nimilappuja, enkä edes tunnista niitä kaikkia. Osan olen asetellut sivuille niin, että

44 Breton, Soupault 1920, 30

45 Kasvio tarkoittaa kasvinäytteiden kokoelmaa. Näytteet voivat olla kasvinosia, niiden ei tarvitse olla kokonaisia kasveja

niistä tulee mieleen kukkien prässäysvaihe, ennemmin kuin valmis kasvio. Sellainen hetki, jonka kokee, kun vanhan kirjan sivujen välistä paljastuu jonkun joskus sinne laittama vaahteranlehti, neliapila tai joku muu kuivattu kasvi.

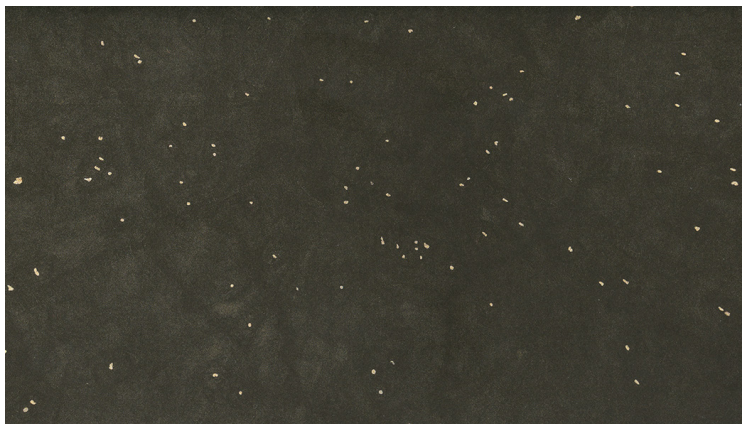
IV Kuljeskelua

Etsiessä oloni on toiveikas ja odottava. Olen valmis kohtaamaan sellaista minkä olemassaolosta en ole vielä tietoinen. Etsin merkkejä, eleitä, hienoutta, yksityiskohtia. Todistetta siitä, että jotain on tapahtunut. Todistetta ajankulusta, muutoksesta. Olen täynnä iloa. Etsiminen on palkitsevaa silloin kun ei ole liian nirso. Kun katsoo tarkasti, näkee enemmän. Olen kiinnostunut. Olen utelias.

Kävelen jalkakäytävää tai polkua pitkin. Tienreunat ovat täynnä roskia. Esineiksi niitä ei ehkä voi sanoa. Poisheitettyjä, pudonneita, tuulen tai lintujen kuljettamia. Katson niitä kauempaa ja näen mahdollisuuden. Rakkauskirjeen tai aarteiden. Läheltä huomaan, että ne ovat kauppalappuja, tai rasioita joiden toinen puoli on kulunut tunnistamattomaksi, mutta toinen puoli paljastaa ne tupakka-askeiksi.

Paperit haurastuvat läpikuultaviksi. Käsipaperit muuttavat muotoaan. Tuohan on kuin joku vaate, kenties pieni takki. Tai ehkä se onkin harvinainen lisko. Assosiaation voima. Halu ja tarve nähdä tunnistettavaa.

Kirjoitin yllä olevan tekstin erään piirustuskurssin yhteydessä järjestettyyn näyttelyyn. Olin käynyt hakemassa maastosta piirustusmalleja. Laitoin näyttelyyn esille myös valikoiman löytämiäni objekteja kahden lasin väliin puristettuina. Kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun lähdin tarkoituksella keräämään roskia. Purukumit ylittivät poimimisen rajat, niihin en koskenut vaikka ne kiinnostivatkin minua kovasti. Selkeästi erottuvat hampaanjäljet veivät ajatukseni rikostutkintaan ja jäljittämiseen. Kuvataiteilija Timo Heino on hyödyntänyt ystävänsä pureskelemia nikotiinipurukumeja installaatioteoksessaan *Sylkäisty avaruus*. Hän kutsuu kiehtovia

Timo Heino, *Sylkäisty avaruus*, 2013 (yksityiskohta)

massapaloja hampaiden muokkaamiksi pienoisveistoksiksi.⁴⁶ Ehkä pois syljetyn materiaalin käyttöä helpottaa tieto siitä kenen suussa purukumit ovat pyörineet.

Hollantilainen taiteilija Hermann de Vries⁴⁷ opiskeli ensin luonnontieteilijäksi. Lapsesta saakka hän on ihmetellyt luontoa, kävellyt, katsonut, kerännyt, tunnistanut ja luokitellut löytöjään. Hänen taiteellinen tuotanto perustuu samaan toimintaan, mutta lopuksi hän laittaa keräämänsä objektit esille.⁴⁸

Collage trouvé – teokset ovat kollaasimaisia löytöjä, metsästä kerättyjä koosteita, joissa hauraat lehdet yhdistyvät roskeihin. Riekaleita, joita aika on muokannut. *What is rubbish?* –kollaasissa

⁴⁶ Heino, Timo 2016, 152, 169

⁴⁷ Taiteilijan nimi kirjoitetaan yleensä pienillä kirjaimilla, sillä hän haluaa välttää hierarkioita. Kirjoitan kuitenkin nimensä opinnäytetyössä isoilla alkukirjaimilla, sillä muuten hän erottuisi tekstistä ja nimen kirjoitusasua saatettaisiin pitää kirjoitusvirheenä.

⁴⁸ Gooding 2006, 9–14.

Herman de Vries,
What is Rubbish? – collage trouvé 1956

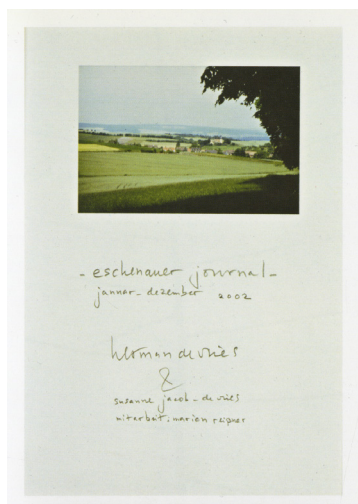
on pala seinäjulisteiden kerrostumaa. Siinä paljastuu materiaalien läpikäymät muutokset, luonnon kiertokulku.⁴⁹

Vuonna 1970 de Vries vieraili Mahén saarella, Seychelleillä. Rantakävelyllään hän poimi kaksikymmentäneljä simpukankuorta. Hän järjesti simpukat pieneen kaappiin. Jokainen niistä eroaa muista, on ainutlaatuinen, mutta silti samanlainen. *Collected Mahé, Seychelles* (1970) teoksesta tuli ensimmäinen, jota de Vries kutsui termillä 'the real works'. Jokainen luonnosta kerätty objekti sisältää oman erityisyytensä. Luonto ei milloinkaan toista itseään, sanoo Herman de Vries. Yhdestä puusta voi poimia vaikka tuhat lehteä, vertailla niitä keskenään ja huomata, että ne ovat kaikki keskenään erilaisia.⁵⁰

Journal de Digne on monipuolinen neljästäkymmenestäviidestä osasta koostuva päiväkirjamainen teos. Se sisältää tekstejä, kolmiosaisen valokuvasarjan virtaavasta vedestä, kasveja, lehtiä, jäkälää, kaninpapanoita, kotiloita, keramiikan ja tiilien paloja sekä

⁴⁹ ibid. 22–23

⁵⁰ ibid. 48

Herman de Vries, *Eschenau Journal*, 2002

harmaata tuhkaa. Maisema, sen joet ja rotkot, vuoret ja solat, tiet ja asutukset, jäljet kaikista luonnon materiaaleista; kivistä, kasveista, eläimistä, ihmisten läsnä- ja poissaolosta ovat esillä tässä kerättyjen todisteiden kirjassa. Päiväkirja on tallenne, mutta luonteeltaan se on subjektiivinen ja valikoiva. Kun se esitellään julkisesti, sen tarkoitus on esitellä prosessia tai kehitystä ajassa, tietyn paikan tai tietyn matkan verran. Hermann de Vries on tehnyt monia *journal* -teoksia, yleensä niissä vieraillaan tiettyssä paikassa tai matkustetaan. Jokaiselle päiväkirjalle on yhteistä materiaalien kasa, joka on kerätty matkan tai pysähtymisten aikana. Materiaalien epäyhtenäisyys heijastaa taiteilijan kokemuksen ja keräyspaikan monimuotoisuutta. Niissä voi olla edellä mainittujen lisäksi myös siemeniä, höyheniä, havuja, kaarnaa, tuohta ja hierrettyjä värejä eri maalajeista. Jokainen sivu voi vaikuttaa olevan pala todellisuutta. *Eschnau journal* (2002) on laajin de Vriesin päiväkirjateoksista, siinä yhdistyy 173 yhden vuoden aikana tehtyä sivua. Vuosi on tyypillinen aika luontopäiväkirjoille,

koska siihen mahtuu täysi vuodenkierto. Kuvien yhteydessä ei ole päivämääriä, on vain kronologisesti etenevä numerointi.⁵¹

Herman de Vries kirjoittaa: ”Järjestetty kokoelma ei poista objektien kauneutta. Rakastan näiden kauneutta, tunnen runouden työskennellessäni niiden kanssa. En voi selittää sitä, mutta minun ei tarvitse lisätä itseäni tähän.” Tällä de Vries korostanee sitä, miten luonnosta löytyneet objektit ovat hienoja sellaisinaan, omana itsenään. Hän pyrkii viettämään päivästä viisi tuntia ulkona, mikäli mahdollista. Kaikilta retkiltään hän saattaa tuoda tullessaan materiaalia. Hänen vaimonsa Susanne Jacob de Vries vaikuttaa olevan monissa teoksissa mukana, päiväkirjoissakin.⁵²

KÄVELY NRO I – RUNOJA

26.12.2017

Ennalta tiedän mistä aloitan kävelyni, mutten sitä mihin se päättyy. Alku on arjesta tuttu, sellainen reitti, jonka läpi kiirehdin. Maisemat yleensä vain vilisevät ohitseni, nyt haluan keskittyä. En valitse mukaani askelmittaria tai muuta laitteistoa, sillä minua kiinnostaa kokemuksen subjektiivisuus. Poimin mukaani sellaisia asioita, joihin kiinnitän huomiota. Jalostan niistä myöhemmin teoksen, taiteilijakirjan.

Mietin erilaisia metodeja, joita käyttämällä voisin lähteä hankkimaan materiaalia opinnäytteen taiteellisen osion teoksia varten. Alustavasti tein suunnitelman, jonka toteutin perjantaina viides tammikuuta. Aurinko nousi tuolloin klo 9.19 ja laski klo 15.32. Taivaan väri oli harmaa. Tihkusadetta, viisi lämpöastetta. Etukäteistoiveini olosuhteille: ei kiirettä, kuiva sää, kohtuullinen valo. Tekniikat: valokuvia, piirustuksia, havaintoja, näytteitä. Matkustin junalla ja bussilla moottoritien varteen. Paikkaan, jossa oli mielestäni sopivan pituinen reitti käveltäväksi.

⁵¹ Gooding, 52, 118

⁵² *ibid.* 63–65

Jäätyäni bussin kyydistä aloitin etsiskelyn. Ilahduin ensimmäisestä löydöstä, pienestä foliotähdestä. Keräsin kärsineennäköisiä kasveja, orvokkeja ja kamomillasauniota. Sateen kastelema maa petti jalkojeni alta, kun kiskoin saunioita. Olisinpa ottanut saksen mukaani! Haravoin katseellani maastoa kuin olisin kadottanut sinne jotakin. Löysin muun muassa erilaisia karkkipapereita, kastuneita nenäliinamyttyjä, suojaatiemaalin palasia, tuohta, kiinnostavan kiven ja kuihtuneen kukan siemeniä. Otin kuvia siitä mitä en halunnut poimia ja piirsin sitä mikä oli liian suurta mukaan otettavaksi. Koiranulkoiluttajia liikkui paljon. Äänimaisema koostui lähinnä viereisen moottoritien jylystä ja ohikulkevien lasten puheista. Matkanteko etsiskellen oli hidasta. Sormille ja varpaille tuli kylmä. Kamerasta loppui akku.

Varsinaisia sääntöjä ei metodissani ollut. Ihanteelliset olosuhteet eivät aivan toteutuneet, sillä maa oli märkää ja tiikusade kasteli sitä lisää. Aurinko laski nopeasti, tuli vähän kiirekin. Katulamppujen valo ei ole kirkas. Hämärässä on aika hankalaa etsiä, kun ei näe kunnolla. Muovitaskuihin kerätyt löydökset piti kuivattaa huolella myöhemmin kotona.

Etsin kerätyille materiaaleille sopivia muotoja leikkaamalla, liimaamalla ja piirtämällä. Jäljensin oksistoa valokuvasta, tein muistikirjaan piirtämästäni koivusta kollaasin, piirsin nenäliinoja ja peitin niistä otettuja valokuvia. Maassa olevien nenäliinojen olemuksessa on jotain kiehtovaa. Niiden materiaali muistuttaa kangasta ja pudonneina ne näyttäytyvät usein jonkinlaisina olentoina. Kopiokoneella tulostin 1:1 kokoiset kuvat puunpalasta, molemmilta puolilta ja ompelin puolikaat yhteen. Säilytin materiaaleja kirjekuoressa, aion tehdä niistä pienen kirjasen. Lopulta ne jäivät irrallisiksi elementeiksi, joita katsoja voi tutkia ja järjestellä mielensä mukaan. *Runoja*-taiteilijakirja koostuu uudelleen käytetystä kirjekuoresta, jonka sisältä löytyy yhdeksästätoista osaa.

Ensimmäisen kävelyn jälkeen huomaa kaipaavani enemmän väljyyttä keräilymetodin ympärille. Päätän toteuttaa toisen keräilykävelyn rajaamatta ennalta aikaa ja paikkaa. Luottaa siihen, että huomaa kyllä, kun aloittajaksi sopiva löytö tulee vastaan. Taiteilijakirjaa varten on vain valittava eräänlainen otos, näyte siitä mitä kulkiessa saattaa löytyä.

26.2.2018

Punainen tyhjä ilmapallo bussin keskiovien vieressä. Huomaan sen sillä samalla hetkellä kun olen jäämässä pois kyydistä. En osaa reagoida tarpeeksi nopeasti ottaakseni sitä talteen. Olisi pitänyt siirtää pallo tai sen jäännös, enhän tiedä esineestä tarkemmin, kengänkärjellä ovesta ulos.

Menetetty objekti jää vaivaamaan mieltäni. Päätän aloittaa sarjani sillä. Punaisesta ilmapallosta tulee heti miellejohdoksia ja assosiaatioita. Lastenkutsut, kaupan avajaiset, syntymäpäivät, ranskalainen elokuva Punainen ilmapallo vuodelta 1956⁵³, jossa pallon löytänyt poika ei pääse sen kanssa bussiin vaan joutuu juoksemaan kouluun pitkin Pariisin katuja. Pallo, jonka näin bussin lattialla pääsi kyytiin, muttei pois sieltä.

Maasta löydettyt asiat voinee lokeroida roskien kategoriaan⁵⁴. Löytöjä voi tarkastella todisteina. Minua kiinnostaa kuviteltavissa oleva, tapahtumat, jotka johtivat siihen, että löytämäni esineet ovat edessäni. En sanoita kuvitelmiäni, riittää, että tulen niistä tietoiseksi. Joidenkin objektien tarina on selvä; raitiovaununpysäkin penkin alta löytynyt vaaleanpunaiseen paperiin kääritty karamelli on melko

53 *Le Ballon rouge* (1956) ohjaaja Albert Lamorisse

54 roskan määritelmä:

1. epäsiisteyttä aiheuttava tms. asiaankuulumaton pieni esine, rikka; roju, törky, roina, moska, rikat.

www.kielitoimistonsanakirja.fi

varmasti penkkareiden jäännös. Likainen pipontupsu on voinut irrota heikon ompelun takia tai vetäisyn voimasta. Rautalangan alkuperää on sen sijaan vaikea arvata.

Joinain päivinä keräily alkaa turhauttaa, kun en löydä lumen peittämästä maasta mitään. Tekisi mieli sanoa ohikulkijoille: ”Anteeksi, mutta voisitteko hukata jotakin, jotta voisin löytää sen?”

Junaa odottaessa katselen aseman vieressä sijaitsevaa mäkeä. Mielessä käy miten hyvin pinkki pulkka tai eri sävyisiin vaaleanpunaisiin vaatteisiin pukeutunut pikkutyttö sopisivat kokoelmaan. Maailmaa katsoo toisella tavalla, kun valmistautuu löytämään jotain tietynlaista. Löytöihin on muodostumassa oma logiikkansa.

Valokuvataiteilija Timo Kelaranta kirjoittaa keränneensä kaduilta materiaaleja, jotka hän on kuvannut myöhemmin sisätiloissa. Kelaranta luettelee keräämänsä materiaalit tarkassa järjestyksessä: teräs, metalli, kivi, lasi, muovi, paperi, lanka ja ruoho.⁵⁵ Kysyin häneltä, keräsi hän aina vain yhtä materiaalia olevia objekteja kerrallaan (#4) Kelaranta vastasi:

Nuorena luulin, että teen elämäni loppuun asti kuvia metallia käyttäen. Tein muutaman vuoden. Sen ajan etsin ja löysin metallia. Sitten silmä tarkentui muualle, materiaali vaihtui ja keveni niin että nykyiset paperinpalat ja langanpätkät eivät paina kuin gramman pari.

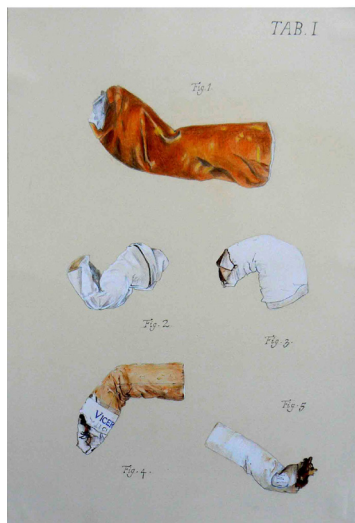
Silmän tarkentuminen lienee olennaista. Sellaista löytää mitä etsii. Toisaalta, usein löytää myös sellaista mitä ei juuri sillä hetkellä osaa etsiä. Ismo Kajander esitteli minulle työhuoneellaan kadulta poimimistaan *Wunder-Baumeista* tehtyä kasviota (#3) Hämmästelin hajukuusten suurta lukumäärää, en nimittäin muista nähneeni milloinkaan sellaista tienvierustalla. Kajander arveli, että tästä lähtien

55 Kelaranta 2014, 90

tulen näkemään niitä, vaikka kuinka paljon, kun tiedän nyt etsiä.
Toistaiseksi ennustus ei ole käynyt toteen.

Käyttökeltvotonta, likaista roskaa tulee vastaan harmillisen paljon. Taiteilija Susanna Autio teossarja *Läjien synty* on piirretty maassa nähtyjen roskien pohjalta. Autio kertoo ottaneensa Prahan kaduilla satoja valokuvia tumpeista, litistyneistä juomatölkeistä, jauhetuista purukumeista, rypistetyistä karkkipapereista, pullonkorkeista, narun ja nauhan pätkistä. Hän kirjoitti roskille sukuun, ja luokitteli ne lahkoihin, heimoihin, sukuun ja lajeihin. Esittävä piirustustyyli tukee roskien tarkastelua ja niiden estetiikasta nauttimista, Autio kirjoittaa. (#1) Esteettiset piirrookset muodostavat kontrastin arvottomille kohteille. Valokuvaamalla löydöt keräilijä välttyy hajuilta ja bakteereilta.

Susanna Autio, *Läjien synty* Tab. I & Tab. VIII, 2010

Kirjailija Paul Auster sattui kerran sumuisena iltana koiraansa ulkoiluttaessa näkemään himmeän katulampun valossa jalkakäytävällä välkehtivän pienen sinertävän esineen. Uteliaana ja löydöstä viehättyneenä hän kumartui katsomaan sitä tarkemmin, ja näki, että se oli kivi, ehkä jokin jalokivi. Kuukivi, hän tuumi, mahdollisesti safiiri tai ehkä vain kristalli. Kivi oli niin pieni, että se olisi voinut irrota jostain korusta. ”Ryhdyin nostamaan sitä ylös, mutta kun sormeni koskivat kiveen, huomasin heti, ettei se ollut mikään luulin, se oli pehmeä ja hajosi kosketuksesta, levisi märkänä valuvaksi limaksi.” Sylki oli muodostunut palloksi, kuplaryppääksi.⁵⁶ Maasta voi löytyä vaikka mitä, mutta silti mieluisinta olisi löytää aarteita. Kristalli tai pieni korukivi täyttäisi kaikki aarteiden kriteerit. Toisaalta löydetty asia ei saa olla liian arvokas tai tulee epämiellyttävä olo esineen hukanneen puolesta.

Näen maassa hennon vaaleanpunaisen pillin. Käveltyäni noin viisisataa metriä huomaa toisen, vaaleanvihreän pillin, edellistä pidemmän. En muista nähneeni ennen pillejä maassa, ja nyt löydän lyhyen ajan sisällä kaksi. Myöhemmin huomaa, ettei vaaleanpunainen objekti ole enää taskussani. Harmittaa kovasti, yhdessä niillä olisi ollut enemmän merkitystä. Pалаа samaa reittiä takaisin. Kadonnut pilli löytyy puolivälistä. Hymyilen kuin pöljä.

OBJEKTEJA SIELTÄ TÄÄLTÄ

Päätin lopettaa keräilyn pilleihin, mutta niiden jälkeen löytyi vielä pätkä oranssia ompelulankaa. Piirsin kuvat löydöistä postikortin kokoisille pahveille. Kanteen piirsin punaisen ilmapallon. Tein ruskeasta jätekartongista pienen rasian. Löydöistä tein asetelman laatikon pohjalle. Ompelin objektin siimalla pohjapahville, ihan kevyesti vain. Rautalankoja piti taitella, jotta sain ne mahtumaan

⁵⁶ Auster 2002, 322–323, Hustvedt 2016, 420

pienempään tilaan. Piirustuksista näkee minkä muotoisia rautalangat olivat aiemmin.

Mietin miksi esitän esineet, jos niistä on kerran piirroksket, mutta enemmän on enemmän. Ja esine on eri asia kuin piirustus. Esineessä on parasta sen olemus, rehellisyys. Piirustus taas on tulkinta ja illuusio, se saattaa näyttää joltain muulta. Mietin myös, että jos esitän objektit, ei minun tarvitsisi piirtää niitä. Piirtäessä vietän aikaa roskien kanssa ja yritän tallentaa niiden olemuksesta sen mikä minua viehätti. Karamelli on ehdoton suosikkini. Asetelman värit ovat heleät, objekteja voi katsella niinkin, että peittää osan näkyvistä. Piirustukset ja esineet kertovat eri tarinaa, ne täydentävät toisiaan.

Korttien järjestys on haitarikirjassa kronologinen, löytöhetkien mukaan etenevä. Mietin korttien kiinnitystapaa pitkää, ne olisi voinut pitää irtonaisinakin. Päädyin ompelemaan ne yhteen langalla, kolmesta kohdasta. Haitarikirjaa säilytetään asetelman päällä, ja sen ympärille sidotaan puuvillalanka.

Asetelmani roskat näyttävät melko siisteiltä. Vaikka luminen maasto välillä harmittikin, kun tuntui ettei sen vuoksi löydy mitään, pysyivät maahan pudonneet esineet pakkassäässä puhtaampina. Sieltä, missä on enemmän ihmisiä ja liikennettä, löydetyt asiat ovat likaisempia.

Joseph, Cornell, *Untitled (The Hotel Eden)* n. 1945

Juhani Harri, *Arvoitus II*, 1980-luku

V Olemassa olevan hyödyntäminen

Ismo Kajanderin työhuonetta kiertää pitkä hyllyrivi. Veneilynaruilla seinään kiinnitetyillä laudoilla oleskelee valmiita teoksia, teosten osia ja vielä paikkaansa etsiviä esineitä. Lasikuvun alla on miniatyyriasetelma, viulu kaipaa yhä täytettyä kissaa seurakseen. Jokaiseen tavaraan tuntuu liittyvän tarina. Keskustelemme pitkään esineiden materiaaleista ja siitä, miten ne ovat päätyneet Kajanderin haltuun. Taiteilija kertoo purkaneensa vanhoja teoksiaan, jos on tarvinnut niistä osia toisiin teoksiin. Joidenkin teosten rikkominen harmittaa häntä. Itse pidän purkamisen ajatuksesta, sillä se poistaa esineiden lukitsemisen aiheuttamaa lievää ahdistusta, jota saatan kokea valintojen tekemisen hetkellä. Näin teokset elävät, hengittävät, muuttavat muotoaan tai katoavat jopa kokonaan. (#3)

Ranskalainen kuvataiteilija Marcel Duchamp alkoi käyttää *readymade*-käsitettä 1910-luvulla. Käsite tarkoittaa valmistavaraa, teollista valmistustapaa, sanalla myös kuvaillaan yksinkertaisesti olemassa olevaa⁵⁷. Readymade teokset tehdään valmisesineen pohjalta tai niitä yhdistellen. Teoksissa käytetään usein löydettyjä esineitä, tai niiden osia. Löydetyn objektin määritelmä on hyvin lähellä readymadea, ranskaksi termi *objet trouvé* tarkoittaaakin molempia. Esinekooste, *assemblage* tarkoittaa kolmiulotteista kollaasia, useammasta esineestä koottua teosta.⁵⁸

57 <http://www.sanakirja.org>

58 <http://www.atelierhannula.fi/tekniikka.html>

Amerikkalaisen taiteilijan Joseph Cornellin (1903-1972) näyttely *Wanderlust* oli esillä Royal Academyssa Lontoossa loppuvuodesta 2015. Luin näyttelystä sanomalehdestä, kiinnostuin sen nimestä ja etsin enemmän tietoa siitä. Valitettavasti minulla ei ollut mahdollisuutta matkustaa Englantiin, joten on vain ihailtava Cornellin teoksia kirjoista. Hän järjesteli puisiin vitriinilaatikoihin löydettyjä elementtejä. Laatikoida kutsutaan termillä *shadow boxes*, niihin rakennetuissa esinekoosteissa toistuvat papukaijat ja muut linnut, avaruus ja kartat. Päältä avattavissa rasioissa on erilaisia näytteitä lasipulloissa, valokuvia ja joitain luonnon materiaaleja, kuten puunpaloja. Cornell kiersi romukauppoja, kirjojen myyntikojuja ja lehtihyllyjä. Hän keräsi hylättyä tavaraa kotiinsa, jossa asui äitinsä ja veljensä kanssa. Kokoelmaan kuului mm mustia joutsenia, kompasveja, savipiippuja ja matkaopaskirjoja. Cornell luokitellaan kuvanveistäjäksi, mutta hän teki kollaasejakin, kollaasitekniikkaa hän käytti myös kokeellisissa elokuvissaan.⁵⁹

Myös taiteilija Juhani Harri (1939-2003) rakensi teoksensa usein laatikoiden sisälle. Harri käytti esineiden lisäksi paljon luonnonmateriaaleja, luita, linnunmunia, perhosia, kasvien osia, kotiloita, hiekkaa ja kiviä. Ruosteinen metalli, materiaallinen patinoiminen pigmenttiä ja metallijauhetta kuumentamalla, maaväreillä maalatut kankaat ja paperit muistuttavat ajan kulumisesta, kaiken katoavaisuudesta. Helsingin juhlatuokkien näyttelyn yhteydessä, syksyllä 1996 Seppo Heiskanen kyseli Harrilta mikä vanhoissa esineissä viehättää. Harri vastaa, että aika tietysti, muistot, mittakaava ja tavat, joilla esineitä voi käyttää. Hän ei näe varsinaisesti eroa esineiden ja värin käytön välillä, voisipa hän ottaa vielä jonkun abstraktin asian, kuten äänen, ja käyttää sitä teostensa materiaalina. Heiskanen jatkaa kysymällä mistä taiteilija saa esineensä. Vahingossa ja sattumalta, ne ovat sattuman kautta tehtyjä rehellisiä löytöjä vastaa Harri. Milloin löydetty esine muuttuu taideteokseksi ja milloin teokseksi muuttuminen selviää taiteilijalle,

59 Waldman 2002, 6-7, 121-129

Heiskanen kysyy. Harri sanoo, ettei se ehkä koskaan selviä hänelle, mutta hän toivoo, että se selviäisi katsojalle.⁶⁰

MIELIKUVITUSMUSEO

Sain yllättäen yhtenä huhtikuisena torstai-iltana puhelimeeni valokuvaviestin. Kiinnostavassa kuvassa näkyi kohdevalaistuja vitriinejä, joissa oli mustavalkoisia valokuvia, herätyskello, maitolaseja, kirjasinlokerikko täynnä pieniä esineitä. Kuvaa seurasi tekstiviesti:

23.4.2015 21.55

Käytiin tänään tämmöisessä mielikuvitusmuseossa, joka perustuu erään kirjan hahmon perustamaan museoon. Jokaiselle luvulle on oma vitriini täynnä vanhaa outoa tavaraa ja valokuvia fiktiivisistä muistoista. Sairaan hieno paikka! Sun hamstrausharrastus tuli mieleen tästä :)

Viesti tuli Lotta Blombergilta Istanbulista, jossa joukko opiskelukavereitani oli käymässä. En ollut aiemmin kuullut kirjailija Orhan Pamukin perustamasta museosta, enkä hänen romaanistaan *Viattomuuden museo*.

60 Heiskanen 1996

Kirjan alussa eletään vuoden 1975 kevättä Istanbulissa. Kemal bey on menossa kihloihin Sibelin kanssa. Eräänä vilpoisana iltana onnellinen pariskunta kävelee *Champs-Élysées-Boutiquen* ohi. Näyteikkunassa on esillä kermanvärinen käsilaukku, jota Sibel ihailee. Kemal päättää ilahduttaa kihlattuaan tuolla laukulla ja astuu seuraavana päivänä liikkeeseen. Hämärässä kaupassa Kemal huomaa nuoren myyjättären, Fusunin, johon hän rakastuu välittömästi, itse sitä tuolloin tiedostamatta. Laukku osoittautuu piraattikopioksi, ja Kemalın täytyy palauttaa se. Koska muotiliikkeen omistaja ei ole paikalla, rahojen palauttaminen ei onnistu saman tien. Kemal ilmoittaa äitinsä omistaman, tavaroilla täytetyn huoneiston osoitteen, jossa kertoo työskentelevänsä iltapäivisin. Asuntoa kutsutaan *Armoksi* kerrostalon nimen mukaan. Fusun lupaa tulla seuraavana päivänä tuomaan rahoja, mutta Kemal odottaa turhaan. Seuraavana päivänä Kemal palaa asunnolle:

Kuljeksiin tunkkaisissa huoneissa keskellä vanhoja maljakoita, vaatteita ja vanhoja pölyisiä huonekaluja, jotka äitini oli ne sinne raahattuaan unohtanut, ja palautin mieleeni kaikki isäni räpsimät vanhat valokuvat ja lapsuuteni ja nuoruuteni muistot, joita en edes tiennyt unohtaneeni, ja silloin minusta tuntui kuin niiden esineiden voima lievittäisi levottomuuttani.⁶¹

Romaanin edetessä erilaiset esineet saavat suuren merkityksen. Alussa ne pitävät seuraa ja lohduttavat. Myöhemmin niiden avulla voi kertoa tarinoita ja muistella. Kemal laittaa taskuunsa kaikenlaisia pieniä esineitä ja korvaa ne tuomalla tilalle paljon arvokkaampia lahjoja. Kemal vie keräämänsä esineet *Armoon*. Kokoelman kasvaminen ihmetyttää ja hämmentää häntä. Toisinaan esineet edustavat hänelle rakkauden lujuudesta kertovia merkkejä. Joskus, hän kuvailee runollisesti, ne tuntuvat sielussa vellovan myrskyn ulokkeilta. Välillä hän häpeää tavaroiden olemassaoloa, eikä halua kenenkään näkevän niitä. Esineiden kertymisvauhti on niin kova,

61 Pamuk 2010, 38

että ne täyttäisivät asunnon kaikki huoneet ääriään myöten jo muutamassa vuodessa. Kierrellessään Pariisissa museoita hän tajuaa, että voisi kertoa tarinansa perustamalla museon kokoelmansa ympärille. Kemal pyytää kirjailija Orhan Pamukia kirjoittamaan tuon tarinan romaaniksi. Pamuk vaihtuu kertojaksi. Kirjan viimeisille sivuille on painettu pääsylippu *Viattomuuden museoon*; viivalla piirretty suorakaide, jonka sisällä olevaan ympyrään virkailija voi laittaa leiman. Romaanin kanssa museoon saapuva utelias lukija on oikeutettu yhteen ilmaiseen sisäänpääsyyn.

Näyttelykatalogin tekstissä Pamuk kirjoittaa, että museo ja romaani kertovat eri tarinaa. Esineet on esitelty kirjassa, mutta sanat ovat niin eri asia kuin tavarat. Kuvat, joita mieli rakentaa tekstin perusteella ovat toisenlaisia kuin vanhojen, käytettyjen tavaroiden tuottamat muistot. Mitä enemmän Pamuk keräilee kirjoitusprosessin aikana esineitä, sitä enemmän hänen mielensä asian parissa työskentelee. Kuten romaanihahmonsa, hänkään ei aluksi tiedä tarkasti mitä aikoo kasvavalla kokoelmallaan tehdä. Unelma museosta ja siitä kertovasta romaanista pelottaa häntä, sillä se tuntuu niin suurelta urakalta. Pamuk arvelee, ettei kukaan kannustaisi häntä suunnitelman toteuttamisessa, joten hän pitää sen aluksi omana tietonaan.⁶²

Kerätessään iloisena esineitä kotiinsa hän tajuaa, että pitäisi ostaa talo, jotta museoprojekti olisi yhtä vakavasti otettava kuin romaani. Koska rahaa ei ole paljoa, talo pitää löytää huokealta asuinalueelta. Pamuk tutustuu tuohon kaupunginosaan kävelemällä vieraita katuja pitkin työhuoneelleen. Hän tulee iloiseksi nuuhkiessaan leipomoista tulvivaa tuoksua, ostaessaan sanomalehden kulmakaupasta tai nähdessään koululaisten juoksevan ohitse. Iltapäivällä samoilla kaduilla on kaupustelijoita, lapset leikkivät palloilla, naiset istuvat portailla kuluttamassa aikaa. Näyteikkunoissa on esillä saippuapaketteja, sukkia, neulelankaa, soodapulloja, pastejointa ja suolakurkkupurkkeja. Kaikki tuo herättää kirjailijassa halun

62 Pamuk 2012, 18, 21

koskettaa noita esineitä, jotta hän voisi tuntea niiden puhtauden ja viattomuuden.⁶³

Vuonna 1999 Pamuk ostaa talon, jonka ohi hän on kävellyt joka päivä saattaessaan tytärtään kouluun. Tutustuessaan taloon hän tuntee sen olevan oikein sopiva Füsünün kodiksi.⁶⁴ Tavallaan talo on yksi osa kokoelmaa, suurin, kallein ja näkyvin. Pamuk käy antiikkikaupoissa ostamassa milloin mitäkin: vanhan lusikan, korkkiruuvien tai ruosteisen avaimen. Hän pitää siitä, että esineet ovat vanhoja, ja haluaa esittää ne uudessa kontekstissa. Tarve ottaa talteen vanhoja esineitä yhdistyy kirjailijan mielessä hänen teini-ikäisenä kokemaan tarpeeseen maalata Istanbulin katuja ja kaupunkinäkömisiä.⁶⁵ Vuonna 2005 Pamuk joutuu kovan poliittisen paineen alle, eikä hän voi liikkua Istanbulissa ilman henkivartijoita.⁶⁶ Hän muuttaa Yhdysvaltoihin, mutta museon perustaminen on muodostunut niin tärkeäksi, ettei Pamuk malta pysyä pois kaupungista vaan vierailee siellä salaa. Romaanin julkaisun jälkeen turistit saapuvat etsimään museota, joka avataan kuusi vuotta myöhemmin.⁶⁷

Arvostan Orhan Pamukin uurastusta ja intohimoa, jota hän tunsii museota kohtaan. Esittelemällä kaikki romaanissa mainitut tavarat ja paljon muutakin, hän laajentaa ja rikastaa tarinaa. Esineiden ääressä katsojat tulevat todennäköisesti muistaneeksi asioita omasta menneisyydestään.

63 *ibid.* 21, 23–25, 29

64 *ibid.* 28–31

65 Pamuk 2012, 33

66 ”Kolmekymmentä tuhatta kurdia ja miljoona armenialaista tapettiin tässä maassa [Turkissa], eikä kukaan uskalla puhua siitä.” nämä sveitsiläislehdelle vuonna 2005 lausutut sanat tekivät Orhan Pamukista turkkilaisten vihollisen. Hän sai syytteen rikoslain 301. pykälän nojalla, ”turkkilaisuuden halventamisesta”, ja joutui maksamaan 2800 euron sakot vuonna 2011. Helsingin sanomat: Albayrak 2008, Mäkinen, 2011

67 Pamuk 2012, 39

Song Dong, *Waste Not*, 2005-

Kiinalainen taiteilija Song Dong on tehnyt installaatioteoksen *Waste not* (2005-). Teos koostuu esineistä, joita taiteilijan äiti Zhao Xiangyuan on kerännyt ja säästänyt yli viiden vuosikymmenen ajan. Kiinassa on ollut vallalla ajatus siitä, ettei mitään käyttökelpoista kannata heittää pois ⁶⁸. Vaatteiden valmistuksesta ylijääneet kankaanpalat, kellastuneet sanomalehdet, pölyiset hillopurkit, puretuista taloista hankitut tiilet, puutavarat ynnä muut materiaalit muodostivat perheille varallisuutta. Säästäväisyys on yhä kiinalaisille hyve, mutta aiemmin se oli välttämättömyys. Niukkuuden aikana kaiken talteen laittamisesta oli paljon hyötyä. Sittenkin, kun olot ovat parantuneet varannot ovat alkaneet tuntua taakalta. Ongelma koskee kokonaista sukupolvea, nuorilla on kovin erilainen käsitys onnellisesta elämästä kuin heidän vanhemmillaan.

Song Dongin isä kuoli yllättäen sydänkohtaukseen elokuussa 2002. Zhao Xiangyanin säästämisvimma paheni aviomiehen kuoleman jälkeen. Song Dong ja hänen siskonsa yrittivät auttaa äitiään siivoamalla hänen kotiaan, mutta se vain lisäsi äidin ahdistusta. Kiinalaiset kasvatetaan ajattelemaan, että jos äitini on onnellinen niin sitten minäkin olen onnellinen, kertoo Dong. Hän toivoi kuitenkin äidilleen parempaa elämää, joten hän ehdotti kotiin

68 Wu jin qi yong = waste not

kerääntyneiden esineiden käyttämistä taideteokseen. Äiti oli aina auttanut Song Dongia taiteen teossa, ja taide tuntui olevan ainoa tapa saada hänet pois menetyksen aiheuttaman surun syövereistä. Zhao Xiangyaun oli installaatiosta hyvin onnellinen, sillä sehän osoitti vihdoinkin nuo tavarat tarpeellisiksi. Song Dong kuvaili äitiään varsinaiseksi taiteilijaksi, joka työskenteli teoksen parissa järjestellen tavaroitaan, ja hän itse toimi vain assistentin roolissa. Äidin ja pojan taiteellinen yhteistyö vahvisti heidän suhdettaan.⁶⁹

Installaatio sisältää yli 10 000 arkipäiväistä esinettä, jotka täyttävät lähes 300:n neliön kokoisen tilan. Teokseen kuuluu muun muassa tuoleja, sänkyjä, lipastoja, lamppuja, työkaluja, kukkaruukkuja, narulla sidottuja lehtipinoja, televisioita, kaukosäätimiä, pehmoleluja, emalivateja, kolmioiksi taiteltuja muovipusseja, saippuanpaloja, tyhjiä hammastahnatuubeja, värikkäitä muovikulhoja, lintuhäkkeitä, alumiinikauhoja, puisia suteja, reikäkauhoja, satoja kenkäpareja, matkalaukkuja, viikattuja vaatteita, rannekelloja, muovisia pullonkorkkeja, kenkälaatikoita, tulitikkuaskeja, vesivärejä ja kyniä. Zhao Xiangyaun kuoli onnettomuudessa vuonna 2009. Installaation rakentaminen tapahtuu sen jälkeen Song Dongin, hänen siskonsa Song Huin ja vaimonsa Yin Xiuzhen yhteistyönä.

Olisi kiinnostavaa tutustua *Waste not*-teokseen lähemmin. Käyskennellä tavaroiden keskellä ja katsella kaikkea tarkemmin. Kuvien perusteella esineet näyttävät esteettisiltä, mutta äänet, tuoksut tai valtavan tavaramäärän fyysinen vaikutus jäävät pelkässä visuaalisessa havainnoinnissa ulkopuolelle. Installaatiotaiteella vaikuttaa olevan mainio kyky murtaa museoiden eristävää klinisyyttä, rikkoa niiden puhdasta ja etäännyttävää tilaa.⁷⁰

69 Wu Hung 2005, 158

Song Dong 2005, 160–165

70 *Waste not* – teoksesta tulee mieleen venäläinen käsitetaiteilija Ilya Kabakov, ja hänen installaatio *The Man Who Never Threw Anything Away* (1985–88). Ajan ja opinnäytteen rajauksen vuoksi en kuitenkaan ehdi käsitellä kyseistä teosta mainintaa enempää.

Viattomuuden museo ja *Waste not* ovat monilta osin toistensa vastakohtia. Pamuk aloitti tyhjästä ja keräsi museon kokoelmaa ajan kanssa. Song Dongilla oli materiaalit valmiina, niille piti vain etsiä muoto ja paikka. *Viattomuuden museo* pysyy paikoillaan, *Waste not* kiertää ympäri maailmaa isoissa museoissa. Pamukin esineet ovat vitriineissä, visusti omilla paikoillaan. Installaatio sen sijaan muuntuu ja elää ripustusten mukaan. Kokoelmille on yhtenäistä ainakin tavaroiden runsaus ja esineiden keskinäinen samanlaisuus.

ANNI-TÄTI

50-luvun kirjahyllyssä on pyöreät kulmat, kolme hyllyä ja liukuvat lasiovet. Hyllyjen vieressä on kapea kaappi. Kaapin ovessa on lukko. Sen sisällä tuoksuu puu ja paperi. Isotätini Anni avaa avaimella kaapin, hän ottaa kuvioillisen vahapaperin peittämältä hyllyltä nipun valokuvaliikkeen kuvakuoria. Asettaudun sohvalle istumaan. Anni-täti istuu viereeni, vihreään nojatuoliin. Kummallakin on oma käsinoja. Kuorista paljastuu neliönmuotoisia valokuvia. Hän ojentaa minulle kuvan kerrallaan, selostaen samalla mitä kuvassa on. Olemme katselleet kuvia useasti ennenkin. Suurin osa kuvista on vähän epätarkkoja ja monilta henkilöiltä puuttuu pala päätä. Olen alle kouluikäinen. Tämä on lempipuuhaani isotädin luona.

Muistan yhä valokuvien katselun aiheuttaman odotuksen tunteen. Muistan myös, kuinka aina jossain vaiheessa väsyin katselemaan kuvia Englannin kuningattaren vierailusta Hietaniemen hautausmaalla, tai kuvia itsestäni ja Nina-serkusta istumassa vierekkäin vihreässä nojatuolissa puhallettavan joulupukin kanssa.

Anni-täti kuoli vuonna 1987. Valokuvat menivät hänen siskonpojalleen Matille, joka luultavasti oletti kuvilla olevan sukututkimuksellista arvoa. Kesti kolmekymmentä vuotta pyytää kuvia takaisin, edes lainaksi. Matti kertoi säilyttävänsä kuvia kesämökkillään. Kuukauden kuluttua hän toi pienen, kuminauhoin sidotun pahvilaatikon, jonka sisällä oli lähinnä vanhoja, mustavalkoisia sukukuvia. Sellaisia, joiden kopioita on aikoinaan

jaettu sisarusten kesken. Kuvat eivät ole niitä, joita odotin näkeväni. Tutut paperikuoret ja negatiivit ovat poissa, eikä laatikossa ole muitakaan Anni-tädin Coca-Cola-kameralla ottamia kuvia.

Anna Peippo syntyi 3.12.1907 Hännilöjällä Karjalassa, kahdeksanlapsisen perheen kolmantena lapsena. Perheen isä Tuomas oli ammatiltaan talollinen ja äiti Loviisa kotiäiti. Ristimänimeään inhonnut Anna muutti nuorena Viipuriin asumaan. Ystävät kutsuivat häntä Saaraksi, myöhemmin kutsumanimi vaihtui Anniksi. Sodanaikana hän toimi rintamalla sotilaskotisisarena. Vanhemmat muuttivat evakkoina Suomeen, ensin Espooseen, jossa Tuomas kuoli sairaalaan. Sieltä Loviisa siirtyi Mynämäelle, sisarukset sijoittuivat Kouvolaan, Perniöön, Jyväskylään, Pieksämäelle. Anniksi päätyi lopulta Helsinkiin. Hän pääsi töihin Arabian tehtaalte, missä toimi liippaajana, jonka työnkuvana oli hioa epätasaisuudet pois astioista. Äitini muistelee yhä lapsuutensa vierailuja tehtaalte Anni-tädin ruokatunnin aikana, jonka lopuksi sai aina heittää sekundakupin sirpaleiksi isoon metallilaatikkoon. Anni jäi Arabiasta eläkkeelle vuonna 1972. Hän oli muuttanut joitain vuosia aiemmin sisarensa Martan, mummoni, kanssa samaan taloon Väinämöisenkadulle Etu-Töölöön. Heidän asuntonsa olivat samassa, ensimmäisessä, kerroksessa, toisiaan vastapäätä. Anni kuoli keuhkosityöpään 1.3.1987, hän oli sairaalassa tutkittavana vain muutaman viikon. Edes äitini ei vierailut sairaalassa, sillä Anni-täti uskoi pääsevänsä kotiin pian. Lääkärit epäilivät tehdastyössä tapahtunutta pölylle altistumista syyksi syöpään.

Edellisen kappaleen teksti on pääosin tietoa, jonka olen kuullut äidiltäni tai lukenut sukututkimukseen perustuvasta kirjasta. Kun minä synnyin, Anni-täti oli ollut jo tovin eläkkeellä. Muistoni sijoittuvat pääosin kahdeksankymmentäluvulle. Ne ovat hajanaisia mielikuvia, yksittäisiä tapahtumia, keskusteluita ja esineitä, joiden koen vaikuttaneen osaltaan siihen, millainen minusta tuli.

Kirjailija, kävelyn ystävä Jyrki Vainonen kirjoittaa, että muistelemisessa on jotakin syvästi inhimillistä. Hän arvelee, että

kyse on halusta murtaa ajan kahleet, tai ehkä muisteleminen liittyy itsetuntemukseen, pyrkimykseen tutustua varhaisiin kokemuksiimme, jotka tekevät meistä sellaisia kuin nyt olemme⁷¹. Muisteleminen halussa lienee kysymys ainakin Vainosen mainitsemista asioista. Muistoja miettiessäni esiin nousee kaikenlaisia tunteita. Oman menneisyyden sanallistaminen tuntuu tärkeältä.

Etnologian professori Pirjo Korkiakangas kertoo muistin olevan erottamaton osa elämää, ja muistelun olevan keino ymmärtää menneisyyttä, nykyhetkeä ja tulevaa. Muistelu tapahtuu nykyisyydessä, mutta liikkuu menneessä. Muistot saattavat tuoda mieleen tapahtumahetken tunnetiloja, Korkiakangas jatkaa. Hän pohtii lapsuuden hahmottumista erillisenä elämänvaiheena, johon sijoittuvat muistojen fragmentit tuntuvat olevan seurausta toisistaan. Lapsuuden muistelu saa usein nostalgisia piirteitä, elämä tuntui olevan silloin yksinkertaisempaa, aidompaa ja parempaa, Korkiakangas sanoo.⁷² En tiedä viittaako hän tässä tiettyihin ikäpolviin, vai käykö näin itse kullekin vanhenemisen myötä. Koen, ettei lapsuus ollut erillinen osuus elämästäni vaan sen alkuaikaa. Asiat eivät olleet silloin paremmin, mutta eri tavalla ne tietysti olivat. Muistelu tuntuu auttavan minua ymmärtämään itseäni enemmän. Toisaalta on vain mukava kelata muistia edestakaisin ja kertoa juttuja sen mukaan mitä sieltä löytyy.

Kävelyretki lapsuuden maisemissa on kummallinen kokemus. Se seuloo muistia ja tekeytyy nostalgiseksi matkaksi menneisyyteen. Matkaan lähdettyä huomaa kuitenkin pian, että määränpää karkaa edellä, askel askeleelta, ja vaellus muuttuu kävelyretkeksi, joka ei koskaan johda perille.⁷³

71 Vainonen 2014, 31–32

72 Korkiakangas www.avoinmuseo.fi/kassaatko/korkiakangas.php

73 Vainonen 2014, 25

Käyn Vainosen kirjoituksen innoittamana kävelyllä Etu-Töölössä. Minulla ei ole ollut yli kahteenkymmeneen vuoteen varsinaista sidettä tuohon kaupunginosaan, mutta olen silti kävellyt sen katuja vuosien aikana. Huomaan jo kävelyretken alussa, etteivät muistoni sijoitu automaattisesti lapsuuteen vaan ensisijaisesti siihen hetkeen, jolloin olin paikalla viimeksi. Muistan nähneeni kadulla jätelavallisen vanhoja ikkunoita, ja muistan, miten harmilliselta tuntui jättää lasit siihen, kun ei ollut mahdollisuutta niiden kuljettamiseen. Kokonaiset korttelit ovat tallentuneet muistiini siksi, että jaoin niiden rappukäytäviin ilmaisjakelulehtiä ala-asteikäisenä. Huomaan kivijalkaliikkeissä tapahtuneet muutokset: Elanto on vaihtunut K-Marketiksi, eläinkaupan tilalle on tullut jousisoitinten korjaamo, vaatekaupan ikkunassa lukee *Kampaamo Leyla*, entisessä verhoomossa toimii työvoimapalvelu *Afrik Horn*, puistotien toisella puolella toimineen vähittäiskaupan tiloissa on nyt ompelimo, vain luontaistuotekaupan paikalla toimii yhä luontaistuotekauppa. Mechelininkadulla on meneillään iso remontti, joten ehkä senkin vuoksi osa liiketiloista on tyhjiään.

Ulkopuolisuuden tunne seuraa minua kävellessäni vieraaksi muuttuneessa kaupunginosassa. Olen menneisyyttä etsivä turisti. Koristeellinen rautaportti on lukossa, enkä pääse käymään Anni-tädin sisäpihalla. Rappukäytävään näen ulko-oven lasin läpi. Porraskäytävä näyttää tutulta, ainoastaan seinämaalin väri on vaihtunut. Lankalasi sisäpihalle johtavassa ovesta on sama kuin ennenkin. Jatkan kävelyä kohti yläkoulunpihaa. Mäki tuntuu lyhentyneen ja loiventuneen. Olisinpa piilottanut koululle jotain, vaikka aikakapselin, niin nyt voisin kaivaa sen esiin. Koulupäivä on jo päättynyt, mutta huomaan naisen menevän ovesta sisälle. Seuraan häntä koulun aulaan, valmiina vastaamaan oleskeluani koskeviin kysymyksiin. Ketään ei kuitenkaan näy missään, joten kävelen käytävää pitkin, katsomaan vieläkö puisessa vitriinissä säilytetään täytettyjä eläimiä. Perille päästyäni kauhtunut kettu katsoo minua lasisilmillään ylähyllyltä, sen alla istuu nuhraantunut jänis. Oravalta puuttuu korva, ja se on saanut oudonnäköisen irokeesikampauksen. Alahyllyllä vyötiäinen hiipii ikiaikaisen näköisenä jalustaansa

jähmettyneenä, sen vieressä on pehmolelua muistuttava ilves. Eläinten lisäksi hyllyissä on kivettyneitä sieniasetelmia ja jättikokoisen keltavuokon muodonmuutos viidessä osassa. Muilta osin vitriini on varattu koululaisten pahvista ja teipistä tehdyille projekteille, joiden aiheena on kone. Poissa ovat lasipurkkeihin säilötyt kummallisuudet, joita olen näinä vuosina kaivannut. Silloin täytettyjä eläimiäkin oli paljon enemmän. Kävelen ulos rakennuksesta kutistuneen oloisen portaikon kautta. Pihalla kasvavat lehtikuuset näyttävät kuivilta ja ruskeilta. Sulavan lumen aikaansaaman puron vesi on kirkasta ja virtaa nopeasti alas autotielle.

Vainonen kirjoittaa, että kotiseudulle palaavalla kävelijällä on kädessään muistiin perustuva vanha kartta ja toisessa kädessä hänellä on tyhjä paperi, josta on tulossa uusi kartta. Se piirtyy kävelyretken aikana kaikista eri aistien tallentamista merkeistä. Juuri noin taisi käydä minullekin, sillä kun nyt muistelen aluetta, on siihen tullut uusia tasoja kävelyni perusteella. Vainonen arvelee, etteivät vanhan kartan merkit vastaa todellisuutta, jolloin kulkija kohtaa pettymyksen. Mennyt ja nykyinen eivät suostu sulautumaan toisiinsa. Hämmennys liittyy mittasuhteisiin, siihen miten pieneltä, matalalta ja kapealta kivet, kalliot ja ojat nykyisyydessä näyttävät, jatkaa Vainonen.⁷⁴ Lapsuuden maiseman ja rakennusten sisätilojen kutistuminen lienee tuttua monille.

Lähdin kävelylle muistellakseni enemmän lapsuudesta, muistaakseni enemmän Anni-tädistä. Esiin nousevia muistoja ei kuitenkaan voi valita. Koulunpihalla mieleeni tuli monia koulunkäyntiin liittyviä muistoja; tarkkailuluokalla olevan tytön istumisen takia lattialle pudonnut lavuaari, luokanvalvojan syntymäpäivän päivämäärä, hammaslääkärihuoneen haju, hallivahdit, sokeritautiin sairastunut luokkakaveri, peruuntunut limudisko, johon äitini oli jo ehtinyt paistaa vohveileita. Ehkä Anni-tädin seurassa oli aina kesä, enkä siksi muistanut nyt hänestä mitään uutta. Oikeastaan näin häntä varmaan ulkona lähinnä kesäisin.

⁷⁴ Vainonen 2014, 26–28

On vaikea hyväksyä, etten muista jotain asiaa. Kävelen mielessäni Anni-tädin asunnossa. Avattuani oven eteinen jatkuu vasemmalle. Oikealla on naulakko täynnä takkeja, hattuja, sateenvarjoja, kenkälaatikoita ja jotain epämääräistä kirkkaaseen, tukevaan muoviin pakattua. En pysty tarkentamaan katsetta kunnolla, mutta sumea mielikuva riittää. Kurkistan kylpyhuoneeseen, näen peilin, ammeen, lavuaarin ja wc-altaan. Kylmä kaakelilattia, maali irtoilee laattoina katonrajasta. Eteisestä jatkan matkaa huoneeseen, oven takana ei säilytetä mitään. Katseeni kiertää huoneessa myötäpäivään. Kaappi, ruokailuryhmä, keittiökomeron oviaukko, lipasto, arkku, ikkunalauta, jääkaappi, sohva, sen yläpuolella villaryijy, jalkalamppu, nojatuoli, kirjahylly ja jälleen tämä kynnys, jolla seison. Tämän kaiken näen mielessäni, mutta mattoa en muista. Asia vaivaa minua. Kysyn siitä äidiltäni. Hän ehdottaa itämaista villamattoa. Se ei kuulosta lainkaan tutulta. Mietin ääneen räsymattoja, vaikka kahta pitkää ja kapeaa vierekkäin, niihin taas äitini ei usko. Matto oli varmasti suhteellisen suuri, ja sitä pidettiin keskellä lattiaa. Muistissa oleva aukko häiritsee yllättävän paljon. Yritän kurkotella muistini pohjalle. Samanlainen tunne kuin hakiessa sormenpäillä sängyn alle vierinyttä palloa. Muistiin kurkotteleminen tuntuu olkavarren sijaan päässä, jossain silmien takana. En muista edes oliko matossa hapsut vai ei. Jos oli, niin Anni-täti oikoi niitä varmasti. Voin nähdä hänet mielessäni tekemässä niin. Jos näkisin valokuvan huoneesta, tuntisin huojennuksen, ja sanoisin mielessäni "niin tuollainenhan se oli!"

Valokuvataiteilija Milja Laurila on tehnyt kirjan 355 *muistoa* (2008) joka koostuu kahdesta osasta⁷⁵. Ensimmäisessä kirjassa I on viisitoista valokuvaa, ja taiteilija Hannele Rantalan kirjoittama teksti.

⁷⁶ Valokuvissa yhdistyy menneisyys ja nykyisyys. Laurila on kuvannut päällekkäiskuviin lapsuutensa valokuvan ja nykyhetken. Hän esiintyy itse monissa kuvissa, kokonaan tai osittain. Toinen kirja 11 koostuu muistojen listasta, määrä valikoitui Laurilan iholla olevien luomien perusteella. Osa muistosta on lyhyitä parin sanan pituisia lauseita, useimmat vähän pidempiä ja yksi muistoista on kokosivun pituinen. Lukiessani Laurilan muistoja kirjastaan kesällä 2009 mieleeni tulvi omia muistoja niin paljon, että niitä oli pakko kirjoittaa paperille. En muista monta muistoa kirjoitin, tarve kuitenkin helpotti siinä samalla. Muutaman sanan pituisella muistolla on paljon vapauksia. Se voi olla tapahtunut yhtä hyvin eilen kuin kolmekymmentä vuotta sitten.

Lapset muistelevat usein tuoreita sattumuksia kyselemällä niistä, että ”muistatko, kun...?” Toisinaan he saattavat tosin unohtaa, ettei kysymykseen vastaaja ollut paikalla tuolloin. Kyse lienee halusta jakaa ja elää kokemus uudelleen. Ehkä muistojen jakamisessa on kysymys samasta tarpeesta ihan kaikenikäisillä. Joskus muistot ovat sellaisia, etteivät toiset muista samaa. Voi olla, ettei tapahtuma vain tallentunut heidän muistiin, tai he muistavat sen täysin eri tavalla. Kirjailija Siri Hustvedtin mielestä on selvää, että tunteet lujittavat muistoja. Monet aivotutkijat ovat todenneet saman, hän sanoo. Parhaiten muistamme menneisyydestä katkelmia, joita värittää voimakas tunne, oli kyse sitten vaikka ilosta, surusta tai häpeästä. Se, mikä ei tunnu, unohtuu. Muistissa olevat kuvat ja sanat aktivoituvat toisten ihmisten sanoista, hajuista, äänistä, miellelyhtymistä ja siitä mitä näemme, Hustvedt kirjoittaa.⁷⁷

⁷⁶ Rantalan kirjoituksen vierisellä sivulla lukee ”*To remember*”. Viittaako Laurila tuolla Georges Perecin kirjaan *I remember* (1978), joka sisältää 480 muistoa? Ne alkavat aina sanoilla ”Minä muistan...” Myös Christian Boltanskiin on teos *Mitä he muistavat* (1990) Teokseen kuuluu sadan muiston luettelo, jossa ihmiset kertovat Boltanskiin liittyviä asioita.

⁷⁷ Hustvedt 2016, 132–133

Jostain syystä en oikein tunnista muistin ja tunteen selkeää yhteyttä. Mieleeni tuntuu jäävän kaikenlaisia arkisia juttuja, tapahtumia ja vuorosanoja, joihin en liitä ainakaan voimakkaita tunteita. Ja jos mietin hetkiä, joina olen ollut erityisen surullinen, tuntuu, etten saa niistä muistoista ollenkaan otetta. Samoin minulle käy kovan kivun kanssa, kun se hellittää, kipu unohtuu.

Lapsuuteen liittyi tietysti kaikenlaisia tunteita. Anni-tätiä kohtaan tunsin ainakin rakkautta ja kiintymystä. Hänen pinttyneitä tapojaan ja erikoisia sääntöjään kohtaan tunteeni olivat ristiriitaisia. En ymmärtänyt hänen tarvettaan varjella huonekaluja kulumiselta ja jäljiltä. Ruokapöydän pehmustetuille tuoleille ei missään nimessä saanut istua ulkohousut jalassa. Sohvan päällä oli aina kulunut sinapinvärinen samettiruutukangas, nojatuolilla oli suojuksena peitto, ruokapöydän päällä vihreä vahaliina. Oli vaikea ymmärtää minkä takia huonekaluja piti niin kovasti suojella. Anni-tädin kuoleman jälkeen sohva vietiin kesämökille, jossa sen päällä hypittiin ja riehuttiin, eikä aikaakaan, kun se heitettiin kaatopaikalle. Mietin silloin vähän surullisena isotätiäni ja sitä, miten hän olisi voinut huoletta pitää sohvaa esillä ilman päiväpeittoa.

Kun ajattelen Anni-tätiä nyt, kolmekymmentä vuotta hänen kuolemansa jälkeen, mieleeni tulee ensimmäisenä hänen sirkeät silmänsä ja timanttikorvakorut. Muistan hänen lähes valkoisiksi harmaantuneet kiharat hiuksensa ja suussa välkehtivät kultahampaat, jotka äitini sittemmin peri. Anni-tädillä oli tapana kertoa yleissivistävää tietoa yhteisillä raitiovaunumatkoilla, siltä varalta, että koulussa kysyttäisiin aiheesta. Luonteeltaan hän oli aika itsepäinen, mutta vähän arka. Anni-täti vietti paljon aikaa omissa oloissaan, eikä koskaan ruokaillut mummoni luona. Kahville hän kyllä tuli, luultavasti päivittäin, ja katsomaan televisio-ohjelmia pienestä matkatelevisiosta.

En oikein tiedä miksi päätin tehdä taiteilijakirjan juuri isotädistäni. Olisin voinut tehdä sellaisen monesta muustakin lähipiiriini kuuluneesta ihmisestä. Jostain syystä valitsin Anni Peipon. Valokuvien katselutuokioilla oli varmasti vaikutusta asiaan, ja hänen persoonallaan, joka pysyi loppuun asti hieman mystisenä. Olin

suunnitellut kirjan tekemistä Anni-tädin ottamien kuvien ympärille, mutta koska niitä ei ilmeisesti enää ole päädyn kokoamaan kirjaa muistojeni ja lainassa olevien kuvien pohjalta. Mikäli materiaalit olisivat omiani, liittäisin ne sellaisinaan kirjaan. Nyt skannaan kuvia ja tulostan ne kopiokoneella. Kerään kirpputoreilta kirjaan esineitä, jotka muistuttavat minua Anni-tädistä.

A. PEIPPO

Aloitan taiteilijakirjan tekemisen ompelemalla kirjaston poistokirjan selkämyksestä nimet piiloon. Hion kirjannimen pois kannesta hiekkapaperilla, koristeelliset kuviot haluan säilyttää. Paperin puupitoisuus lienee korkea, sillä se on kellastunut, vaikkei kirja ole kovinkaan vanha. Kokeilen hioa varovaisesti kirjansivujakin. Molemminpuolista hiomista sivut eivät kuitenkaan kestä vaan niihin tulee hetkessä reikiä. Olen usein miettinyt, miten saisin painomusteen pois paperista, sillä sanomalehtiä kerääntyä nurkkiin ja olisi mielekästä käyttää niitä uudestaan keräyspaperilaatikkoon heittämisen sijaan. Toistaiseksi olen onnistunut tekemään paperista uudelleen käytettävää vain maalaamalla tekstin päälle peiteväreillä, jolloin paperi jää kupruilevaksi maalin kuivuttua. Poistokirjojen sivuja olen peittänyt ohuilla papereilla, mutta silloin taas häviää alkuperäisen sivun olemus.

Leikkaan kirjansivut irti tylsällä kirurginveitsellä. Harvennan jäljelle jääneitä tynkiä poistamalla arkkeja, jotta pystyisin paremmin ompelemaan uudet sivut tilalle. Jäljelle jäänyt pala entistä kirjansivua alkaa murtua, kun ompelen siihen uutta sivua. Ommeltuani kaksi ensimmäistä arkkia huomaan pitäväni niiden hauraudesta. Otan kuitenkin liiman avuksi varmistaakseni, että sivut pysyvät kiinni kirjassa. Liima tekee sivuista hieman jäykempiä, eikä se tartu kunnolla kaikkiin materiaaleihin, joten käytän myös ompelua kiinnitystekniikkana.

Kokoan kirjaa niin, että sen voi avata mistä kohdasta tahansa, ilman että lukukokemus kärsii siitä. Kirjassa ei ole erityistä narratiivia

tai lukusuuntaa, vain muutamalla sivulla tekstissä on jatkuvuutta. Valitsen materiaaleiksi kaikkea sellaista, joka muistuttaa minua Anni-tädistä ja lapsuudestani . Kiinnitän kirjaan ajatuksia, muistoja, pieniä esineitä, valokuvakopioita ja postikortteja. Piirrän sivuille Anni-tädin vaatteita, huonekaluja ja tarvikkeita. Vanhoista apteekin lääkeliuskoista teen uudet jäljennökset, rypistän ja taittelen niitä vanhojen saumojen mukaisesti.

Kuten aiemmin kerroin, en saanut käsiini kaipaamiani kuvia. Laatikossa toimitetut kuvat ovat minulle vieraita, tunnen toki kuvien henkilöitä, mutten ole aiemmin nähnyt kuvista kuin muutaman. Monessa kuvassa on Anni-täti nuorena, usein ystäviä ympärillään, joissain kuissa he hassuttelevat. Hän oli kuulemma kibloissa miehen kanssa, joka kuoli sodassa. Asiasta ei koskaan puhuttu, sanoi äitini. Totun nopeasti nuoren Annin kasvoihin, ja olen tunnistanut niissä omia piirteitäni. Valitsen kirjassa näytetyt kuvat huolella, ja huomaan olevani hieman vastahankainen esittelemään niitä muille. Aivan kuin pelkäisin valokuvan todistusvoimaa, joka voisi hetkessä muuttaa kirjani muun sisällön sepitteeksi.

Voitte kuvitella puuttuvat kuvat. Eivät ne kovin ihmeellisiä olleet. Lapsi, eli minä kyykyssä ojentamassa maapähkinää hautausmaan oravalle. Epätarkkoja matkakuvia. Sumeita kuvia syntymäpäiväsankareista kukkakimppujen takana. Pakollisia hautajaiskuvia ja hämärässä asunnossa kuvattuja, kyläileviä lapsia. Mummoni puistossa turbaania muistuttavassa tummansinisessä hatussaan. Kuningatar Elisabeth ihmisjoukon keskellä, melko kaukana kuvaajasta.

Kävimme usein hautausmaalla, sinne oli sopivan pituinen kävelymatka. Toinen reitimme kulki ylämäkeen koulun pihan poikki, alas jyrkäbkköä asfaltoitua mäkeä, vieressä kasvoi lehtikuusia, joiden pehmeät neulaset kiinnostivat minua. Suojatien jälkeen olimme ortodoksisen hautausmaan kohdalla, siellä emme käyneet koskaan. Hietaniemen hautausmaan kivimuuri, korkeat männyn kasvoivat kävelypolun vieressä. Oikealla puolella oli tenniskenttiä, sielläkin kävimme toisinaan. Istumassa harmailla, puisilla penkeillä katsomassa pallon liikettä. Huomioni kiinnittyi kentän ulkopuolelle lyötyihin palloihin. Jos kävelimme hautausmaalle toista kautta, ohitimme kallioiden puiston, johon sijoitin myöhemmin monien lukemieni kirjojen tapahtumia. Väinämöisenkentän jälkeen käännyimme hiekkarannalle vievälle tielle. Jalkakäytävää oli rakennettu kellertävistä, mattapintaista laatoista. Osa niistä oli haljennut, eikä maanpinta ollut ihan tasainen. Tietä reunusti koivut, joiden rungoissa näytti olevan silmiä. Ne tulivat mieleeni joskus iltaisin, sillä koin silmät pelottavina, kuin tuijotuksena.

VI Lopuksi

Keräily taiteen metodina on toisinaan aika samanlaista toimintaa kuin polttopuiden kerääminen. Pitää vain kerätä oksia, jotta saa nuotion aikaiseksi. Taustalla saattaa silti olla suurempia ajatuksia, jotka liittyvät aikaan, jatkumoon ja jo olemassa olevan arvostamiseen.

Löydettyssä esineissä ja luonnosta poimituissa näytteissä on sellaista estetiikkaa, jonka vierellä kulkee nostalgia. Yritin välttää sen korostamista, sillä elämä tapahtuu nykyhetkessä. Joissain teoksissa aika tuntuu vääristyvän, esimerkiksi alle vuosi siten kerätyt kasvit voisivat olla paljon vanhempia. Ajankuluminen on tullut niissä näkyväksi.

Aloittaessani opinnäytteen kirjoittamista en tiennyt mistä kaikesta tulisin kertomaan. Moni aihe on tullut eteen sattumalta. Työn edetessä olen tutustunut moniin taideteoksiin ja taiteilijoiden ajatuksiin niiden takana. Olen tunnistanut keräilijöiden samankaltaisuuden eri puolilla maailmaa.

Teosten valmistamisessa samaan aikaan kirjoittamisen kanssa oli hyviä ja huonoja puolia. Tekemiset tukivat toisiaan, mutta toisaalta olisi ollut kiva keskittyä yhteen asiaan kerrallaan.

Mietin pitkään opinnäytteelle sopivaa nimeä. Kävelin polulla ja pysähdyin poimimaan maasta pitsiksi muuttunutta haavanlehteä. Mieleeni tuli ajatus siitä, kuinka samalla hetkellä joku toinen kerääjä saattaa myös kumartua kohti maata poimiakseen jotain kiinnostavaa. Maailma alkoi tuntua kovin yhtenäiseltä. Katselemme maailmaa samankaltaisin silmin. Maailma ympärillämme on melko samanlainen ja me olemme aika samanlaisia tässä universumissa, mutta kuten luonnosta löydetyt objektitkin, me olemme kaikki yksilöinä ainutkertaisia.

Lopuksi haluan kiittää muutamia ihmisiä, jotka ovat olleet suureksi avuksi tämän opinnäytteen tekemisessä.

Susanna Kesäselle kiitos kaikesta avusta ja tuesta.

Virpi Stjernalle kiitos läsnäolosta, loputtomasta kannustuksesta, vertaistuesta ja lukemattomista nauruista, joita ilman elämä olisi ollut paljon tylsempää.

Safa Hoviselle kiitos kaikkien tekstin taitossa ilmenneiden ongelmien ratkomisesta.

Erityiskiitokset kyselyyni vastanneille taiteilijoille. Teidän viestejänne on ollut ilo saada ja lukea. Kiitos, että lähditte mukaan.

Kiitos ohjaajalleni Niran Baibulatille keskusteluista ja suitsukkeen tuoksuisesta teestä, oli todella mukava tutustua.

Kiitos myös Marjaana Kellalle ja Hanna Weseliukselle, opinnäytteen virallisille valvojille.

Lähteet

- AALTO, ILANA 2017. *Paikka kaikelle*. Otava, Helsinki.
- AUSTER, PAUL 2002. *Illuusoiden kirja*. Tammi, Helsinki.
- BENAYOUN, ROBERT 1989. *Surrealistien nauru*. Taide, Helsinki.
- BOLTANSKI, CHRISTIAN 1997. Teoksessa *Christian Boltanski*, (toim. Tamar Garb, Donald Kuspit & Didier Semin.) Phaidon, Lontoo.
- BRETON, ANDRÉ, SOUPAULT, PHILIPPE 2013 (1920). *Magneettikentät*. Savukeidas, Turku.
- DEAN, TACITA 2000. Teoksessa *Tacita Dean*. Museum d'Art Contemporani de Barcelona.
- DONG, SONG 2015. Teoksessa: *Song Dong* (toim. Wang, Sabine) Hatje Cantz, Ostfildern.
- GOODING, MEL 2006. *Herman de Vries – chance and chance*. Thames & Hudson, Lontoo.
- HEINO, TIMO 2016. *Aineen olemuksesta materian muuntumiin*. Taideyliopiston Kuvataideakatemia, Helsinki.
- HEISKANEN, SEPPÖ 1996. Katalogissa: *Juhani Harri*. Helsingin juhlatiikot. Amos Andersonin taidemuseon julkaisu, Helsinki.
- HUSTVEDT, SIRI 2016. *Elää, ajatella, katsoa*. Otava, Helsinki.
- KAILA, JAN 1998. Näyttelyjulkaisussa: *Christian Boltanski – Night in august*. Helsingin juhlatiikot, Taidehalli, Helsinki.
- KANTOKORPI, OTSO 2015. Artikkelissa: “*Vakavaa leikkiä kirjojen kanssa*”. Taide-lehti 3/2015. Taide, Helsinki.
- KELARANTA, TIMO 2014. *The House of Poets*. Kehrer, Berliini.
- LAURILA, MILJA 2008. *335 muistoa*. Musta Taide, Helsinki.
- PAMUK, ORHAN 2012. *The innocence of objects*. Abrams, New York.
- PAMUK, ORHAN 2010. *Viattomuuden museo*. Tammi, Helsinki.

- PEREC, GEORGES 1978. Teoksessa *Chistian Boltanski*, (toim. Tamar Garb, Donald Kuspit & Didier Semin.) Phaidon, Lontoo.
- PÖYHTÄRI, ARI 1996. *Keräilystä kokoelmaan. Sosiologisia ja filosofisia näkökulmia keräilyyn*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- SUZUKI, SARAH 2012. *Wait, later this will be nothing*. New York. The Museum of Modern Art.
- VAINONEN, JYRKI 2014. *Askelia - kirjoituksia kävelemisestä*. Basam books, Helsinki.
- VALJAKKA, TIMO 2017. *Kaikin tavoin*. Parvs, Helsinki.
- WALDMAN, DIANA 2002. *Joseph Cornell – Master of dream*. Abrams, New York.
- WU HUNG 2005. Teoksessa *Song Dong* (toim. Wang, Sabine) Hatje Cantz, Ostfildern.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

- [HTTP://WWW.THEARTSTORY.ORG/ARTIST-CORNELL-JOSEPH.HTM](http://www.theartstory.org/artist-cornell-joseph.htm) (luettu 2.4.2018)
- ALBAYRAK, AYLÄ 2008. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000004599132.html> (luettu 12.3.2018)
- AUTIO, SUSANNA. #1 sähköpostiviestit 28.2.2018, 16.3.2018
- [HTTPS://WWW.THEGUARDIAN.COM/ARTANDDESIGN/GALLERY/2012/FEB/14/SONG-DONG-WASTE-NOT-IN-PICTURES](https://www.theguardian.com/artanddesign/gallery/2012/feb/14/song-dong-waste-not-in-pictures) (luettu 3.4.2018)
- HANNULA, PEKKA. <http://www.atelierhannula.fi/tekniikka.html> (luettu 8.3.202)
- HEINO, TERHI. #2 sähköpostiviesti 1.3.2018
- HEINO, TERHI 2014. <https://www.galleriahuuto.fi/pakastin/> (luettu 16.1.2018)
- JÄGER, ROBERT M.B. <http://agates.freesevers.com> (luettu 23.2.2018)
- JANSSON 2015. <https://yle.fi/uutiset/3-8067129> (luettu 28.3.2018)
- KELARANTA, TIMO. #4 sähköpostiviestit 25.2.2018, 26.2.2018
- KOLJONEN, TANJA. #5 sähköpostiviestit 22.1.2018, 28.2.2018, 23.3.2018
- KORKIAKANGAS, PIRKKO. <http://www.avoinmuseo.fi/kassaatko/korkiakangas.php> (luettu 25.2.2018)
- [HTTPS://WWW.MOMA.ORG/CALENDAR/EXHIBITIONS/960](https://www.moma.org/calendar/exhibitions/960) (luettu 15.3.2018)

- MONTO, RIITTA 2009. <http://www.ts.fi/kulttuuri/1074345362/>
Taiteilija+Terhi+Heinon+kasissa+kalanevista+synty+linnunsiiipia (luettu 23.3.2018)
- MÄKINEN ESA 2011. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000004797387.html> (luettu 12.3.2018)
- [HTTP://WWW.RIKART.FI/TAITEILIJAKIRJAKOKOELMA/](http://www.rikart.fi/taiteilijakirjakokoelma/) (luettu 24.2.2018)
- ROSS, MANDY. <http://paperofthepast.com> (luettu 20.3.2018)
- SARELIUS, SARI 2005. <http://www.ts.fi/teemat/matkailu/1074048009/>
Gotlanti+on+matkailun+runsaudensarvi (luettu 27.1.2018)
- SASSI, SAARA 2014. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/74537/Saara_Sassi_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y (luettu 27.1.2018)
- STEREO, MARIA. #6 sähköpostiviesti 19.1.2018
- TUOMINEN, ANU 2012. ”Keräilystä, keräämisestä” <http://www.anutuominen.fi/fi/kirjoituksia/> (luettu 15.3.2018)
- TUOMINEN, ANU. #7 sähköpostiviestit 9.3.2018, 14.3.2018

Etsijän universumi

ARJA ORBINSKI

Hommage à Eeva

Käsineet

35cm x 50cm

pellavakangas, satiini, löydetyt käsineet, paperi, hius

Kivinäyte

20cm x 15 cm x 4cm

pahvi, kivi, kollaasi

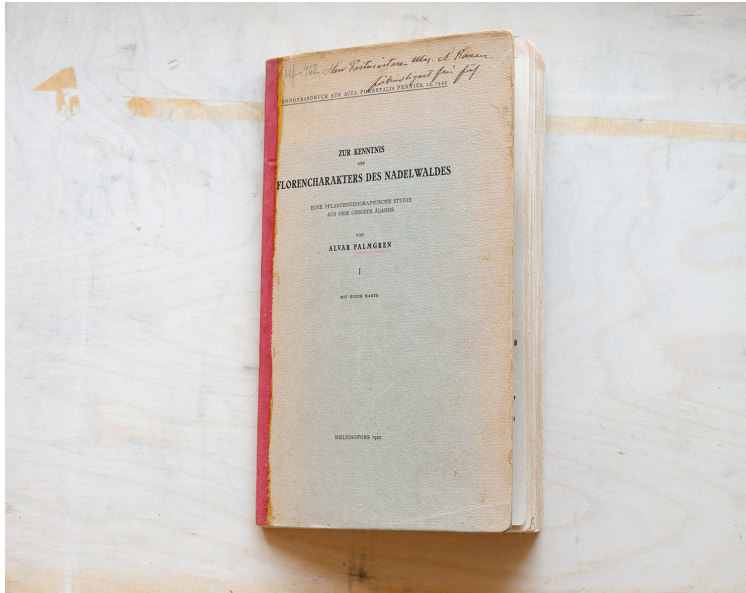
Väärennös

5cm x 4cm x 0,5cm

pahvi, muovi, perhosen siivet

Pudonneiden kasvio

26cm x 18cm

Löydetty kirja, prässätyt kasvinosat, silkkipaperi, puuvillalanka

MF-462

SONDERABDRUCK AUS ACTA FORESTALIA FENNICA. 22. 1922

ZUR KENNTNIS
DES
FLORENCHARAKTERS DES NADELWALDES

EINE PFLANZENGEOGRAPHISCHE STUDIE
AUS DEM GEBIETE ÅLANDS

VON
ALVAR PALMGREN

I

MIT EINER KARTE

HELSINGFORS 1922

in zerstreuten Exemplaren oder Gruppen. Nicht selten begegnet man ferner in meistens vereinzelter Exemplaren *Agrostis vulgaris*, *Festuca ovina* und *Carex digitata*.

Von Kräutern ist in der Regel *Dryopteris Linnæana* (I—III) in schönen Gruppen (bis 7) anzutreffen; die Art ist für den Typus wirklich repräsentativ. Regelmäßig vertreten und für den Typus wirklich charakteristisch sind weiter *Meridium* (III—V), zerstreut oder in Gruppen *Lycopodium annotinum* (I—IV), meistens in schönen Gruppen, *Onoclea* (IV—V), in üppiger Gestalt und im allgemeinen gleichmäßig verbreitet (6—7), sowie *Polypodium borealis* (I—V) in schönen Gruppen; die letztgenannte kann jedoch merkwürdigerweise ein oder das andere Mal fehlen. Allgemein und meist in schöner Gestalt treten ferner *Asplenium monophyllum* (IV), *A. nemorosa* (I—IV), *Viola Riviniana* (I—III), *Pyrola secunda* (I, gr.), *P. uniflora* (I—II). In der Regel vorhanden, aber nicht selten steril und schwach sind *Majanthemum bifolium* (I—III), *Fraxinella* (I—III), einz. oder in Gruppen), *Potentilla erecta* (I—III, einz. oder in Gruppen), *Veronica chamaedrys* (I—V, einz.—4), *V. officinalis* (I—III, einz. oder in Gruppen) sowie *Melampyrum pratense* (I—V) und *M. silvestre* (I), die beiden letzten in einzelnen Exemplaren. Weniger oft vorkommende Elemente sind in einzelnen Exemplaren oder kleineren Gruppen *Listera cordata* (I—II), *Saxifraga europaea* (I—II), *Pyrola chrysantha* (I—II), *P. minor* (I) wie auch *Lactuca muralis*. Selten und nur einzeln oder in kleineren Gruppen kommen vor *Equisetum hiemale*, *Lycopodium complanatum*, *Epipactis latifolia*, *Neottia nivalis*, *Goodyera repens*, *Pyrola rotundifolia*, *Monotropa Hypopitys* und *Solidago virgaurea*.

Weiter sind ein oder das andere Mal anzutreffen einzelne Exemplare oder Gruppen von *Dryopteris spinulosa*, *Dr. dilatata*, *Dr. Phlegmaria*, *Athyrium Filix femina*, *Paris quadrifolia*, *Rubus saxatilis*. Sie erscheinen jedoch dem Typus fremdartig. Der einzige mir bekannte Stedjeplan von *Blechnum Spicant* auf Åland dürfte am ehesten diesem Typus zuzählen sein (vgl. S. 85).

Schließlich ist hier zu beachten, dass Nadelwald dieses Typus unter seinen Arten auch als seltene Elemente *Taxus baccata* und *Daphne Mezereum* rechnet. Beide kommen auch in Laubwald vor. — Vom W a c h s e n d e r gilt, was für die übrigen Typen gesagt worden ist; er muss am ehesten als zufällig betrachtet werden.

der äländische Nadelwald in seinem Charakter von seiner Natur als alte Waldformation. Hierauf deuten beispielsweise das häufige Auftreten von *Lycopodium annotinum*, *Linnaea borealis*, das gleichzeitige häufige Vorkommen von *Juniperus cordata* und *Pyrola asarifolia* (S. 78). Hierauf deutet auch die im Vergleich zu den Verhältnissen vielerorts auf dem Festland auffällige Artvielfalt des Unterwuchses an Kulturelementen (S. 80). Hier von zeugt der einflussreiche Charakter des Waldbestands, das spärliche Vorkommen von eingesprengten Arten wie Wacholder, Birke, Eberesche u. a. — Dass der äländische Nadelwald recht unberührt vom Menschen fortlebt hat, dafür spricht auch die bemerkenswerte Tatsache, dass diese Landschaft nur in sehr geringem Grad wirklichen Birkenwäldern den Begleiter des Feuers im übrigen Land, aufzuweisen hat (vgl. S. 30).

In demselben Sinn wie die natürliche Entwicklungstendenz hat die Viehweide gewirkt.

Der Einfluss der letzteren ist auf den äländischen Waldcharakter offenbar grösser gewesen, als es auf dem Festland im allgemeinen der Fall gewesen ist. Dies erscheint auch durchaus erklärlich, wenn man die im Verhältnis zur Volksmenge relativ geringe Ausdehnung des produktiven äländischen Waldes in Betracht zieht. Praktisch genommen dürfte so gut wie aller äländische Waldboden als Viehweide benutzt worden sein. — Der ausserordentliche Einfluss der Viehweide auf den äländischen Waldcharakter ergibt sich dem gelegentlichen Betrachter vielleicht nicht so ganz leicht. Der Wald trägt nämlich fast überall Spuren der Abweidung. Findet man aber nebeneinander abgegrenzte Schläge in gleichartigem Wald, die einen abgeweidet, andere geschützt, so tritt der Einfluss des Weidens in sprechender Weise hervor und damit auch die Schwierigkeit, eine ganz richtige Vorstellung von dem wirklichen Charakter der Bodenvegetation zu gewinnen. Insbesondere gilt dies von den fruchtbarsten Waldtypen, wo der Kräuter- und Gräserwuchs unter günstigen Verhältnissen ausserordentlich üppig werden kann.

¹ Über die Einwirkung der Viehweide auf die Verjüngung des Waldes gibt es eine eingehende Schilderung bei S. E. MULLAMÄKI: Metsäluontamies ja hakamaiden hoidosta (Über die Waldweide und die Behandlung der Viehweide, 1901), wo auch eine Übersicht der einschlägigen Literatur zu finden ist (S. 8–17). MULLAMÄKI hebt (S. 9) mit Recht hervor, wie eine so wichtige Frage wie die von der Einwirkung des Weidegangs auf die Pflanzendecke verhältnismässig wenig behandelt worden ist. — In einer folgenden Schrift hoffe ich etwas eingehender auf die Frage

Ich habe den Grund zu der dominierenden Moosdecke und der bemerkenswert schwachen Reiservegetation des äländischen Waldes zu dem Alter und der Abweichung des Waldes gesehen. Vielleicht haben auch andere Faktoren in höherem oder niedrigerem Grade mitgewirkt. Zu betonen ist, dass die Reiservegetation nicht durch klimatische Verhältnisse gehemmt sein kann. Auch Åland weist in jüngerem Wald schöne Reiservegetation auf.

Wie bereits erwähnt, sind Wälder von demselben Typus wie die äländischen auch anderswo in Finnland anzutreffen (vgl. S. 42). Es scheint sehr wahrscheinlich, dass ihr Charakter wenigstens hauptsächlich nach durch gleichartige Verhältnisse, welche die äländischen Wälder bestimmend beeinflussen, bedingt ist.

Es dürfte nicht ohne Interesse sein, zu ermitteln, in welchem Mass die Untervegetation in den Wäldern des Landes in ihrem Charakter vielleicht einen Zusammenhang mit dem Vorkommen oder Nichtvorkommen der Brandwirtschaft sowie mit der Bedeutung der sonstigen kulturellen Verhältnisse aufweist.

VI. Der Florencharakter der Nadelwaldvegetation.

In Kapitel II wurde schon die Arten des äländischen Nadelwaldes und eine Angabe ihres relativen Anteils an dem Vegetationscharakter gegeben. Dasselbe ist ferner für die einzelnen Typen des Waldes geschehen (Kap. IV). Dieses Kapitel soll den Florencharakter des äländischen Nadelwaldes im Lichte derjenigen der Laubwiesenvegetation, den Florencharakter in den verschiedenen Teilen der Landschaft sowie im Lichte der übrigen Teile des Landes betrachten.

1. Vergleich mit der Laubwiesenvegetation.

Ein Vergleich mit der Laubwiesenvegetation ergibt folgendes Resultat: Die unten genannten 18 Arten kommen ursprünglich dem Nadelwald, aber nicht der Laubwiesenvegetation an:

von dem Einfluss des Weidens auf die Vegetationsverhältnisse auf Åland zurückkommen zu können. Über die Wirkung desselben auf die Laubwiesenvegetation ist eine Erörterung in des Verfassers Laubwiesenstudien S. 139–140; 145–147 und S. 488 enthalten.

Östergeta sowie in Saltvik: Näs nur in einzelnen Individuen, an vielen Lokaltäten überhaupt nicht angetroffen. Frequenz innerhalb der verschiedenen Gebiete sonst I—V. — Gehört den Laubwiesengebieten als eine ihrer häufigsten Arten an (S. 204).

Sottunga: Storsottunga, Föglö; **Summarö:** Granboda; **Lumparland:** Skag, Klemetsby; **Lemland:** Granboda, Rörstorp, Vessingsboda, Vesterånga, Flaka, Knutsboda, Lemböte, Nätö, Bergö; **Jomala:** Ytterås, Dalkarby, Jättböle-Onningby, Ytterby-Jomala Öjen, Sviby-Södersunda, Godby, Öjskatan, Vargunda-Bjerström; **Hammarland:** Bondetorp, Öjskatan-Tedholm, Hellesby, bei der Kirche, Kattnäs, Näfsby-Kirche, Torslösa, Skråbjörke, Eckerö; **Torp, Storby, Storbjörk:** unweit Storiladan, Finbo; **Finslöv:** Bjerström, Bamöle, Svartsåra, Strömsvik; **Geta:** Vestergeta, Snäckö; **Björkholm, Andersö, Isakö, Lökö, Lång Gamlar:** Saltvik; **Germundö:** Näs, Strömså, Strömma, Kasberg, Orrdalsklint-Långbergsöda, Långbergsöda, Kvarnbo-Åsgårda, Sund; **Kastelholm, Brändholst-Kirke:** Kulla, Domarböle, Jussböte, Vivansby, Vårdö; **Vargata:** Söderön u. Norrön, Tottö, Mickelsö, Ångö, Timre.

(*Melica nutans* L.)

Bisweilen im *Oxalis-Myrtillus*-Typus auf Polstern von *Hylocomium triquetrum* und *Hyl. proliferum*, aber nur in Gruppen oder einzelnen Exemplaren sowie meistens auf Lichtungen oder an Pfaden. — Gehört der Laubwiesenvegetation als Charakterpflanze an (S. 211).

(*Poa nemoralis* L.)

Ein oder das andere Mal in einzelnen Exemplaren im *Oxalis-Myrtillus*-Typus, aber hier kaum wirklich heimisch. Allgemein in den Laubwiesengebieten (S. 216).

Festuca ovina L.

Diese an offenen trockenen Standorten innerhalb der Laubwiesenvegetation (S. 219) so häufig und dicht auftretende Art macht sich in der Nadelwaldvegetation wenig geltend. Sie wird hin und her von *Vaccinium*, *Myrtillus* und *Oxalis-Myrtillus*-Typus angetroffen, aber auch in einzelnen oder zerstreuten Exemplaren und vor allem an Wegesrändern und Lichtungen. Unter anderem erwähnen meine Aufzeichnungen (S. 16) Vorkommen der Art neben *Aira flexuosa* (S. 16) in Saltvik; Germundö in gelichteten Kiefernwald auf Felsen. — Über ganz Island verbreitet.

Lumparland: Klemetsby, Skag, Lemland; **Granboda, Nätö, Jomala:** Dalkarby, Jättböle-Onningby, Godby-Öjskatan, Vargunda-Bjerström; **Hammarland:** Bondetorp, Byttböle-Vestansunda, Eckerö; **Finbo, Finslöv:** Bjerström, Bamöle, Björk, Svartsåra-Strömsvik; **Geta:** Lökö; **Saltvik:** Långbergsöda, Kvarnbo-Åsgårda; **Sund:** Kastelholm, bei der Kirche; **Vårdö:** Vargata; **Söderön u. Norrön, Mickelsö, Ångö, Timre.**

Carex digitata

Gehört in einzelnen Individuen oder allen dem *Oxalis-Myrtillus*-Typus an, ist mit niedriger Frequenz (1) vorhanden. — Gehört vor allem der La-

Im Nadelwald in sämtlichen de
aufgezeichnet. (In Laubwiesenvege a

Föglö: Granböda; Lumparland: Västergötland: Granböda-
böda, Granböda-Rörstorp, Vessingeboda; Östergötland: Marie-
hamn, Dalkarby; Hammarland: Öjstads: Näfsby;
Kirche; Eckerö: Torp, Storby-Vikarna;
Bamböle, Björkö, Emkarby; Geta: Ångermanland: Bjernström-
Långbergsböda; Sund: bei der Kirche, Kårebo; Gäddede;
Mickelsö, Vargata; Söderin,

(C. pallescens)

Bisweilen in einzelnen Exemplaren oder Gruppen auf Lichtungen der Laubwiesenvegetation oder an Pfaden im *Oxalis-Myrtillus*-Typus, als einer ihrer häufigsten Arten an S.

Luzula pilosa (L.)

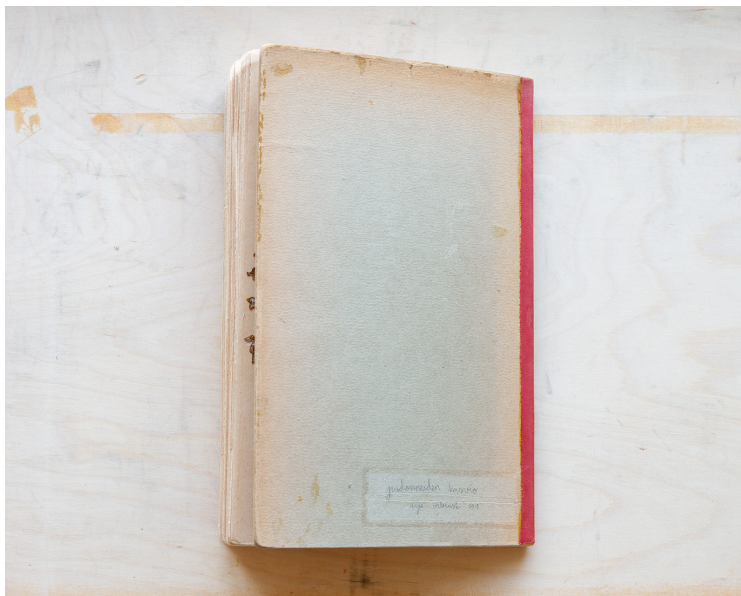
Gehört dem Nabelwald an und ist gewöhnlich, aber selten, höherem Frequenzgrad als III und meist bloss in einzelnen oder zentrierten Exemplaren oder in Gruppen vorhanden. Manchmal in einzelnen Exemplaren zufällig verliert schon im *Calluna*-Typus, sonst dann und wann im *Erica*-Typus sowie in der Regel im *Myrtillus*- und *Oxalis-Myrtillus*-Typus (bis zu 100% der Pflanze von Laubwiesen im Schatten von Baum- und Strauchgesellschaften sowie in geschlossenen Hainen (S. 247).

Über ganz Åland sowohl auf den Laubwiesen als in den Buchenwäldern verbreitet. Die folgenden Lokalitäten beziehen sich auf den Wald:

[illegible]

Majanthemum bifolium (L.) F. W. Schm

Gehört völlig heimisch der Nadelwaldvegetation an, ist aber im allgemeinen von untergeordneter Bedeutung, nicht ganz kräftig entwickelt, oft steril

Runoja

19 osaa taitetun A4-koon kirjekuoressa
paperi, lyijykynä, puuvillalanka, teippi, voipaperi, nenäliina

Objekteja sieltä täältä

10cm x 15cm x 4cm
kartonki, löydettyt objektit, siima, puuvillalanka

Olojekten
sietä taitta

Glozeletje
nielie taelte

15cm x 110cm
koko avattuna

A. Peippo

20cm x 18cm x 4cm

löydetty kirja, puuvillalanka, siima. kollaasi, piirros, esineet

